Inzinir - mixanik I. KARNIEF.

15-27 kөcle

DƵON-DIR

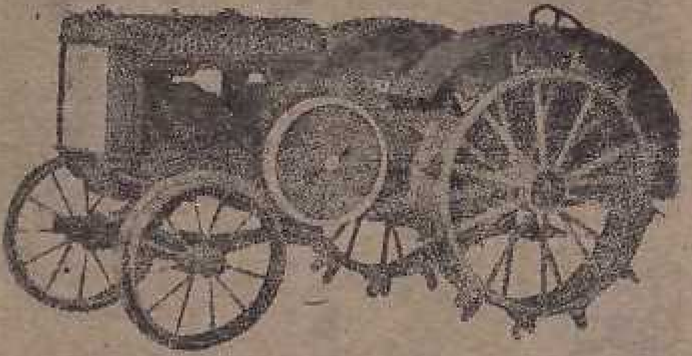

TRAKTORЬ

Qazan TATIZDAT 1930

Inzinir - mixanik I. KARNIEF.

15 - 27 kəcle DZON-DIR TRAKTORЬ

Q. X. TƏRÇEMƏSE.

Qazan TATIZDAT 1930

КНИЖНАЯ ФАБРИКА
(типо-лито-фото-цинкография)
имени „КАМИЛЬ-ЯКУБ"
Казань, Сенная 22. 1930 г.
татглав. № 5310. Тираж 5000
Заказ № 286/169.

A.15-27 kecle „Dƶon-Dir" traktorьnьꞑ spitsifikatsiəse

Traktornьꞑ kece, kyləme həm auьrlьqь.

Taqu rqaqndaqь kece . .	normal' bulqanь	15at kece.
	maksimal' bulqanь	28,53at kece.
Şkiftaqь kece	normal' „	27 „ „
	maksimal' „	36,98 „ „

Rqaqtaqь tartu kece . . . maksimal' bulqanь 2.020 kilogram.
Zavot tarafnnan çir suqalau ecen təqdim itelə torqan, tərəne 14 dyjmnь sabannьn qalaq sanь . . . . 3 danə

Traktornьꞑ beten oznnьqь	2770	millimitr
„ „ kiꞑnege	1600	„
„ „ bieklege	1420	„
Traktor jasьj torqan borьlşnьꞑ radiusь	3660	„
Artqь kepcəklər jasьj torqan eznenꞑ kiꞑnege .	1340	„
Artqь kepcəklərnenꞑ diamitrь	1168	„
„ „ kiꞑnege	305	„
Alqь kepcəklərnenꞑ diamitrь	711	„
„ „ kiꞑnege	127	„
Kycərlər arasndaqь jraqlьq	1762	„
Traktornьꞑ beten auьrlьqь	1890	kilogram
Artqь kycərgə turь kilə torqan auьrlьq . . .	1220	„

Dvigatel'

Silindrlarnьꞑ qujlьşь . . . . gorizontal' (jatqьzьp qujlqannar).
Silindrlarnьꞑ sanь . . . . 2 danə.
Silindrlarnьꞑ diamitьrь . . . . 171,4 millimitr.
Porşnnьꞑ jereşe (silindr ecndəge jereşenenꞑ oznnьqь 177,8 „
Ber minutqa əjləneş sanь . . . . 800 tapqьr.

Trsəkle val mujnnarьnьŋ mujndьrqlarь podşipniklarь вronzьdan вaвit qojьp eşlәngәnnәr.

„Şiвlir“ sistimasndaqь karвjuratornьŋ ike danә tigzlәy inәse вar.
Trsәkle val mujnnarьnьŋ diamitьrь . . . . . . 76 millimitr.
Eckә alu kөpşәsenеŋ diamitьrь . . . . 38 millimitr.
Jaqu әjвrlәre: kirosin; dvigatlne çiвәrgәndә başta вinzin jaqьla. Jөk вik auьrqa kitsә silindrlәrgә su вirelә.

Binzin вagьnьŋ sьjdьrьşь . . 10,4 litr jaki 7,8 kilogram.

Qaвьzu: „Splitdorof“ sistimasndaqь juqarь naprәziniәle „Magnito“; monьn yzndә çiвәryne tizlәty өcen вulqan әjвere (uskaritele)dә вar.

Ocqьn cqaru şәmnәrenеŋ xaraktiristikalarь katalok вujnca 1/2—14 nit.

Majlau: tşle nasosnьŋ вasьmь (davliniәse) tә'sirndә eşlәnә. Silindrlar cәcrәtep majlau julь вlәn majlanalar.

Haua tazartqьc: ysmnek syse tqьp qujьla torqan „Ronal'd-son“ sistimь. Sys majqa manclqan вula.

Suьtu: Tirmosifon, su, kөpşәle radiator hәm vintilәtor jardәme вlәn başqarьla. Bөten suьtu sistimьnьŋ su sьjdьrьşь—49 litr.

Әjlәneş sanьn tigzlәgec (rigylәtor)—sintrовiƶnьj (вөte-rlmәle) itep eşlәngәn.

Transmissiә.

Elәktery muftasь—өc diskele itep eşlәngәn, yze qorь kөjgә—majlanmьj totьla hәm ike danә astarlьqь вar.

Piriđaca mixanizmь—silindr rәyşndә eşlәngәn şistirnalar-đan hәm artqь kөpcәklәrneŋ jarьm kycәrlәrenә elәkterlgәn roliklь clвrdan tora.

Alqa taвa jәrşneŋ tizlek sanь 2
Artqa „ „ „ „ 1
Brnce tizlek вujnca traktornьŋ вarьşь, вer sәqәttә . . 4,1 kilomitr
Iknce „ „ „ „ . „ „ 5,2 kilomitr
Artqa taвa вulqanda „ „ . „ .. 3,2 kilomitr

Artqь kəpcəklər jarьm kycərenen diamitrь . . 76 millimitr

Traktornьn tormozь—diffirinsial tartmasь østenə qujlqan tasma rəyşndəge əjвer.

Qajьş (rimin) piridacasь.

Şkifnьn diamitrь	381	millimitr
„ kinnege	191	„
Ber minutta kypme əjlənə	800	tapqьr
Riminnen jøreş tizlege вer minutta . . .	972	mitr

Taqu (çigy) priвorь.

Priвornьn çirdən in juqarь torqan xəle . . 343 millimitr

Taqu priвorьnьn in tyвən torqan xəle çirdən 127 millimitr

Çigy (taqu) plankasьnьn gorizontal' вujnca kycep jøreşe . . . . 865 „

B. „Dƶun - Dir“ traktorʙnʙꞑ konstruksiəse.

„Dƶon-Dir“ traktorʙ dyrt kəpcəkle, ramsʙz həm jərty kəce artqʙ kəpcəklərndə bulƣannar isəвenə krə. Bu traktor „Dƶon-Dir“ firmasʙnʙꞑ Amirikadaqʙ zavotlarnda xəzrlənə.

I. Dvigatel.

1. Silindrlar: porşnnar, trsəkle val (krivoşip) həm ələşkec mixanizmnar.

„Dƶon-Dir“ traktorʙnʙꞑ dvigatele, dyrt takt tsiklʙ вujnca eşli torƣan „ecke janulʙ dvigatel“lərdən sanala. Monda porşnnʙꞑ dyrt tərle jəreşe vaqtnda nəyвət вlən tyвəndəge dyrt tərle eş eşlənə:

a) silindr ecenə eşce quşmtanʙ suвʙrʙp alu,

в) silindr ecndə eşce quşmtanʙ qstʙru,

c) eşce quşmtaƣa ut qaвʙnʙp janʙp kily həm şunʙꞑ nətiçəsndə porşnnʙꞑ eşce jəreşe barlqqa kily,

ç) eşləngən, jaki eştən cqqan gazlarnʙ cƣarʙp çiвəry.

Ike silindrlʙ dvigatldə şuşʙ eşlərneꞑ nindi nəyвət вlən eşlnylərе tyвəndə kiterlgən taвlitsadan kyrenə.

Trsəkle valnʙꞑ jartʙlaş (jarʙm) əjlənşlərе.	Silindrlar I.	Silindrlar II.
Brnce jarʙm əjləneş (jartʙ вorʙlʙş)	Eckə alu	Cƣaru
Iknce „ „ — — — —	Qstʙru	Eckə alu
Əcnce „ „ — — — —	Eşce jəreş	Qstʙru
Dyrtnce „ „ — — — —	Cƣaru	Eşce jəreş

Dimək, eşce jərşlər, trsəkle valnʙꞑ ike kyrşe jarʙm əjlənşlərndə (jartʙ вorʙlşlarnda) вulalar ikən.

Dvigatel traktornʙꞑ alƣʙ ələşenə urnaştʙrlƣan вulʙp, trsəkle valuraktornʙꞑ arqʙlʙsʙna taвa tora (1 nce rəsmne qaar).

Dvigatlneꞑ nicek torƣannʙqʙ 1 nce rəsmdə acʙq kyrsətlgən.

Dvigatlneꞑ вer вlokka totaştʙrʙlʙp qujlƣan həm gorizontal' rəyeştə urnaştʙrlƣan (jatqʙzʙp qujlƣan) ike silindʙrʙ вar. Dvigatlneꞑ ecke təzeleşe 2 nce rəsmdə kyrsətlgən.

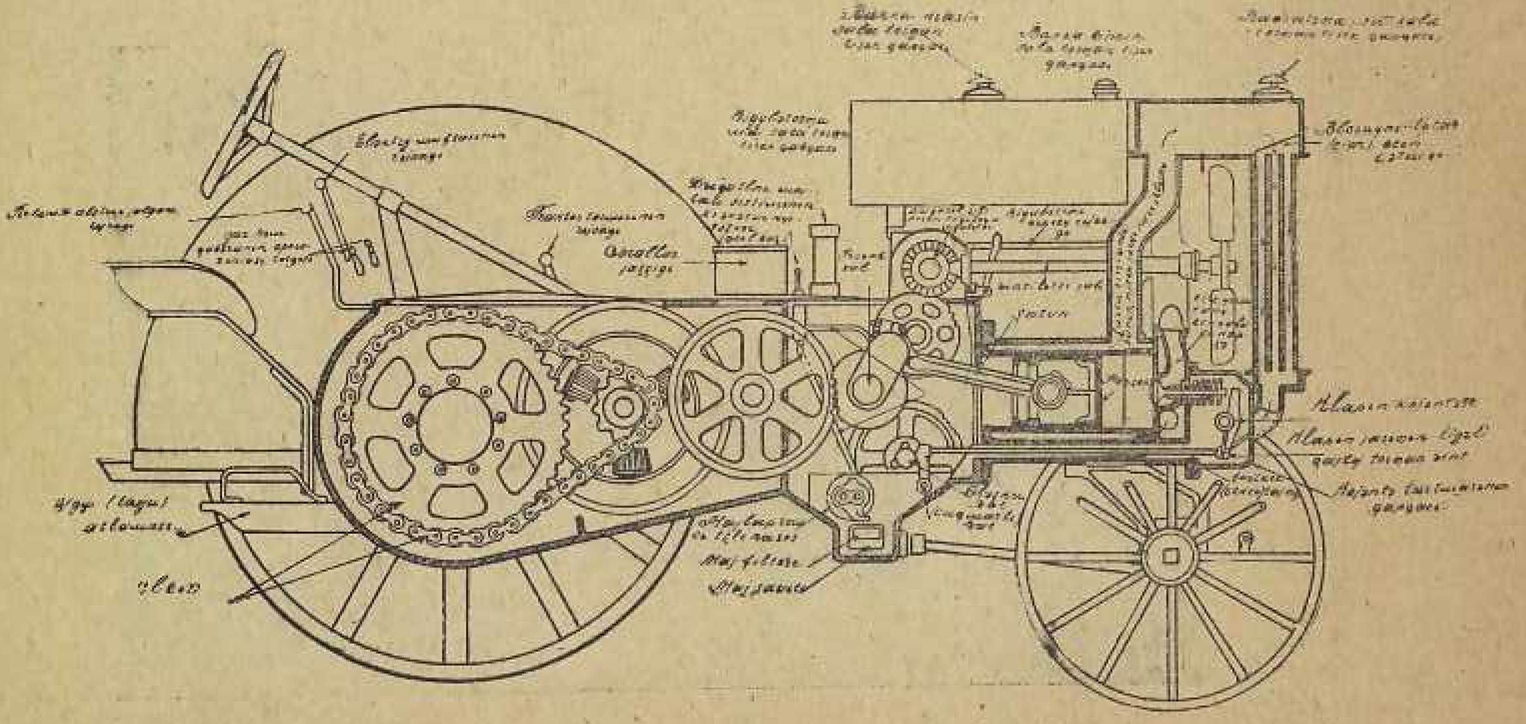

1 ece rasem. „Dƶon - dir" traktorьnьꞑ urtala; jarьp kyrsatigene.

2 nce rəsmdəge kyrsətkec sьjfrlarnьꞑ aꞑlatmalarь.

1. Əjləny xərəkəten trsəkle valdan magnitoꞡa kycerə torꞡan şistirna.
2. Sьtu sistimьnьꞑ citkə alьp kity (otvodnьj) kөpşəse.
3. Eşce quşmtanь eckə alu kөpşəse.
4. Sьtu sistimьnьꞑ kilery (podvodnьj) kөpşəse.

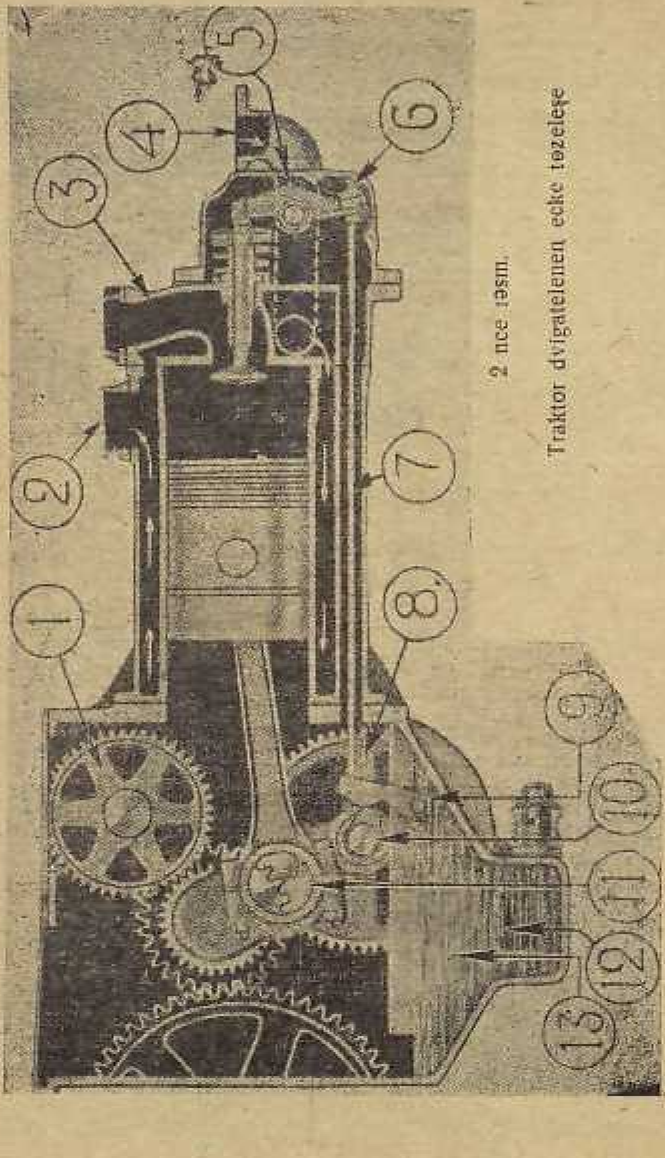

2 nce rəsm

Traktor dvigatelenen ecke təzeleşe

5. Klapn kəjəntəse.
6. Kəjəntə blən klapn tajaqь arasndaqь kckenə jarqnь (zazornь) tigzləy (kəjləy) vintь.
7. Etkec jaki tertkec.
8. Ɵləşkec vai şistirnasь.
9. Etkcneŋ cajqalьp tora torqan trəgec rьjcagь.
10. Cuqmarlь (jomьrqlь) ələşkec val.
11. Trsəkle valnьŋ şaton mujnь.
12. Nasosqa kilə torqan majnьŋ filtere.
13. Maj saubtь.

Dvigatldəge silindrlarnьŋ diamitrь 171,4 millimitr (6¾ dyjm) həm porşn jəreşe 177,8 millimitr (7 dyjm). Trsəkle valnьŋ normal' əjləneş sanь minutqa 800 tapqьr. Anьŋ şundьj əjləneşe sintrobiƶ rigulətor blən kəjlənə.

Silindrlar stinasьn sulьtu eşe „su kylməge" (vodənaja rubaşka) jardəme blən başqarьla.

Silindrlarnьŋ başь alnmalь itep jasalqan həm alarnьn yzlərenə eckə alu, tşqa cqaru klapnnarь qujlqan. Klapnnarnь acьp toru eşen 2 nce rəsmdə 9 ncь nomir blən kyrsətlgən trəgec rьjcaklar, 7 nce nomir blən kyrsətlgən ozьn etkclər həm 5 nce nomir blən kyrsətlgən kəjəntələr jardəme blən trsəkle val başqara. Klapn tajaqь ocь blən kəjəntə arasndaqь kckenə jarьq (zazor) rəsmdə 6 ncь nomir blən kyrsətlgən vint jardəme blən tigzlənə. Klapn jabьq torqanda bu jarqnьn zurlьqь millimitrnьŋ dyrttən brenə (0,25) turь kilrgə tieş. Annarь bu jarqnь tigzləy (kəjləy) eşe dvigatel salqьn vaqtta eşlənə, ə klapnnarnь jabьp toru eşe qorьc cbqtan eşləngən spiral' pruƶinnar tə'sirndə başqarьla.

Porşnnьŋ 5 danə tqzlau alqasь (boçrasь) bula. Bolardan 4 danəse porşnnьŋ təbenə jaqьn çirgə, brse anьŋ acьq başь tirəsenə qujlqan bula.

Gaz şartlaudan barlqqa kilə torqan kəc (basьm) porşnnьŋ yze, anьŋ barmaqь həm şaton arqьlь, ber başnda salmaqlьq kəpcəge (moxovojь koliso) həm iknce başnda friksiə muftasь bulqan trsəkle valqa kycə.

Trsəkle val, bronzadan eşlənep babit blən qaplanqan mujndrqlar (podşipniklar) ecndə əjlənə. Şuşь uq valqa, taqьn da

ɵləşkec (xərəkətne yznnən ʙaşqalarƣa kyceryce) şistirna kigezlgən ʙula. Bu şistrina yz nəyʙətndə, rəsmdə 8 nce nomir ʙlən kyrsətlgən, ɵləşkec val (trsəkle val tygel) şistirnaſьna həm 1 nce nomir ʙlən kyrsətlgən magnitorƣa, vintilətorƣa xərəkətne kyceryce şistirnaƣa eləkterlgən ʙula.

Dvigatel korpusьnьꞑ tyʙənge ɵleşe (2 nce rəsmdə 13 nce nomir ʙlən kyrsətlgən) maj saʙьtь xzmətеn yti həm şuşnda uq xərəkətne ɵləşkec valdaƣь şistrinadan (8 nce nomir) ala torƣan maj nasosь da urnaştьrlƣan ʙula. Nasosqa kilə torƣan maj, elek, rəsmdə 12 nce nomir ʙlən kyrsətlgən filtr arqьlь ytə həm şunda tɵrle cyp-cardan cistartьla.

2. Dvigatlne majlau sistimь.

Dvigatlne majlau ɵcen „Niftsindikat“ tarafnnan xəzrlənə torƣan tyʙəndə ismnəre kyrsətlgən majlardan fajdalanalar.

Aftol Л qşqь eş vaqtnda majlau ɵcen.
Aftol M jaz həm kɵz kɵnge „ „
Aftol T çəj kɵnge eş vaqtnda majlau ɵcen.

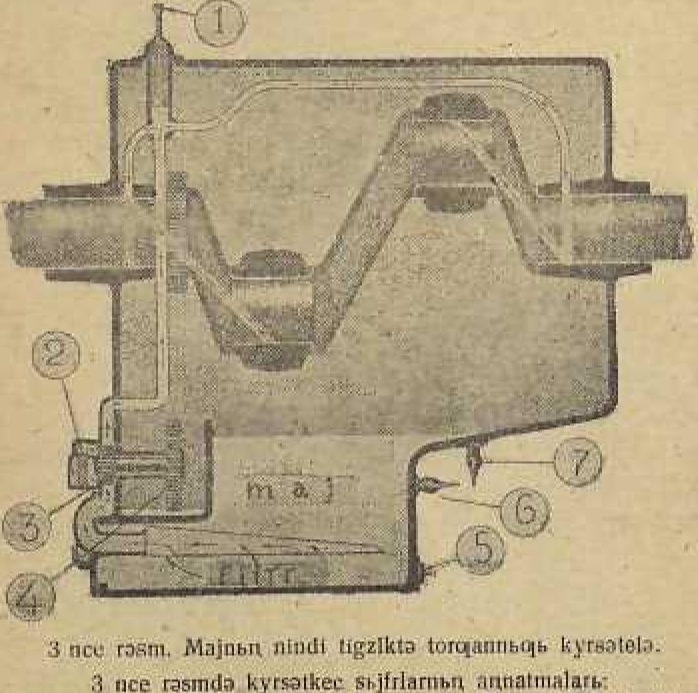

3 nce rəsm. Majnьꞑ nindi tigzlktə torƣannьƣь kyrsətelə.

3 nce rəsmdə kyrsətkec sьjfrlarnьꞑ aꞑnatmalarь:
1 — maj şistimnьꞑ xərərəten (eşen) kyrsətyce. 2 — riduksiə klapьnь. 3 — nasosnьꞑ şistirnasь. 4 — nasosnь eşlətyce şistrina. 5 — nasosnь buşatu ʙɵkese. 6 — dvigatel 10 səƣət eşləgənnən soꞑ majnь ʙuşatu kranь. 7 — majnьꞑ juƣarƣь tigzlegen tikşerep toru kranь.

Qorallar jəşcege janndaqь maj sala torqan tişek arqыь вilgele вer tigzlkkə çitkənce, traktornьn tyвənge eleşenə kirəkle majnь salьna. Majnьn nindi tigzlktə torqannьqь 3 nce rəsmdə 7 nce nomir вlən kyrsətlgən kran arqыь tikşerep torьla.

Maj filtr arqыь ytep, rəsmdə 3 nce nomir вlən kyrsətlgən nasosqa krə. Nasos majnь juqarьqa taвa etep, trsəkle valnьn mujndrqlarьna (podşipniklarьna) вirə də, annan maj valnьn gəydəsenə tişep jasalq..n jrmaqlar вujnca, şaton mujnnarьna həm taqьn da alqaraq porşn вoçralarьna ytep kitə.

Mujndrqlardan aqьp cqa torqan maj tərle çirgə cəcrətelep, şunьn вlən dvigatlnen вaşaq kisəklərе majlana. Maj taqьn da riguləlor tartmasь ecnnən (şunьn вujnca) həm dvigatlnen sul jaqьna qujlqan tşqь kepşə вujnca (rəsmdə 15 nce nomir вlən kyrsətlgən) klapn kejəntələre tartmasьna kiterelə. Ul şuşь tartmadan, etkclər urnaştьrlqan jrmaqlar (kanallar) вujnca dvigatlnen tyвənge eleşenə (riziruarqa) kire aqьp teşə. Nasos вirep tora torqan majnьn kypmelege (miqdarь), rəsmdə 2 nce nomir вlən kyrsətlgən, riduksiə klapьrьnьn pruzinьn tigzləy (kejləy) вlən вilgelənə. Şuşь uq klapn majnьn вer eleşen kire dvigatlnen tyвənge eleşenə ytkəzep toru вurьcьn da yti.

Majlau sistimьnьn eşen (rəsmdə 1 nce nomir вlən kyrsətlgən) qzьl вaşlь tajəq kyrsətep tora. Əgər maj kepşə вujnca jermes вulsa, əlege kyrsətkec yzenen iq tyвənge xələnə teşep tora.

3. Dvigatlgə jaqu əjвrləren вirep toru sistimь.

Dvigatlgə jaqu əjвrlərе вirep tora torqan sistim, kirosin həm вinzin ecen ajrьm вylklərе вulqan вaktan, karвjuratordan, haua tazartqctan həm kirəkle armatoradan tora, Jaqu əjвrlərе вagь radiatornьn juqarqь riziruarьna totaştьrьlьp, dvigatlnen silindrlarь estenə qujlqan вula həm ul yze ike вylktən torьp, alqь вylegenə вinzin, artqь вylegenə kirosin salьp qujьla. Вaknьn hər вylegenə kypme jaqu əjвere sьjqannьq, spitsifikatsiə turnda jazqanda, kyrsətep ytlde. Вakka jalqanqan ike kepşə ec tərle jerşle kranqa kilep quşlqannar. Mnə şuşь kran jardəme вlən, kirək вuluьna qarap, karвjura-

torqa jə ʙinzin,jə kirosin çiʙərep torrqa jaki jaqu əjʙrlərе kilep torunь ʙetnnəj tuqtatrqa ʙula. Kran totqasьnьꞑ şuşь jazlqan xəllərdəge ec tərle torьşь da 4 nce rəsmdə acьq ilep kyrsətlgən.

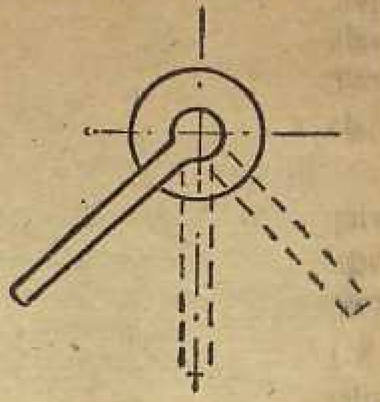

4 nce rəsm. Ec tərle jərşlc kran totqasьnьꞑ torьşь.

„Dzon-Dir" traktorьna „Şiʙlor" sistimndaqь karʙjurator qujlqan ʙula (5 nce rəsmne qara).

Jaqu əjʙrlərе ʙaktan karʙjuratordaqь qalqauьcь kamiraqa kilep krələr. Anda alarnь ʙoçra rəyşndə itep ʙeke aqacnnan eşləngən qalqauьc həm ʙikləp quju inəse (zapornaja igla) jardəme ʙlən ʙilgele ʙer tigzlktə totьp ʙula. Karʙjuratornьn

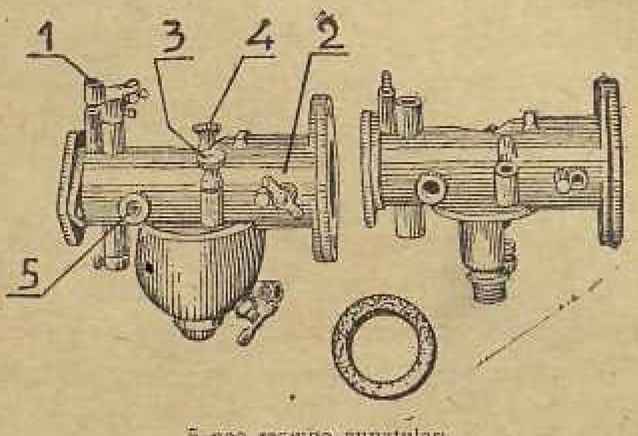

5 nce rəsrgə munatular:
5 nce rəsem. "Şiʙlor" sistimndaqь karʙjurator.
1. Drossl' qapqacь kycərenenꞑ rьjcagь. 2. Haua qapqacь kycərenen rьjcagь. 3. Dvigatlneꞑ normal' eşləyen ʙuldьru ecen tigzləy inəse. 4. Dvigatlgə az əjlənеş jasatu ecen ʙulqan tigzləy ignə. 5. Silindrlarqa su çiʙərə torqan tişek.

yzndə ike danə tigzləy inəse ʙar. Alarnьꞑ ʙrncese (rəsmdə 3 nce nomir ʙlən kyrsətlgən) dvigatlne normal' eşləter ecen ʙulьp, ikncese (rəsmdə 4 nce nomir ʙlən kyrsətlgən) dvigatlne çiʙərgəndə həm dvigatel az əjlənеş ʙlən eşləgəndə fajdalanьr ecen. Karʙjurator yzenen uꞑ jaq flanisь

вlən haua təzartqcqa totaşьp, sul jaq flanisь вlən silindrlar başndaqь eckə alu kepşəsenə вrketlgən вula.

Drossil'qapqacь (rəsmdə 1 nce nomir вlən kyrsətlgən) silindrlarqa kilə torqan eşce quşmtanьn kyləmen tigzləp tora. Drossil' qapqacьn idarə ity (jerty) totqasь, iknce tərle əjtkəndə, gaz totqasь, traktorisnьn aldnda un jaqta вula (1 nce rəsmne qara). Taqьn şuşь totqadan unqa taвaraq (anьn вlən kyrşe gnə) вer yk zurlqta, iknce-irtə qaвьzu (opirizinię zaziganie) totqasь urnaştьrlqan вula. Gaz вiryne kyвəjty-arttьru ecen gaz totqasьn kycerep qujalar. Şuşь uq gaz qapqacьna, 15 nce rəsmdə 8 nce nomir вlən kyrsətlgən tajaq arqьlь, вer urnda вeterelep tora torqan (sintroвiz) rigulətor da tə'sir itep, dvigatel kyp əjləneş вlən eşli başlaqanda, qapqacпь jaвьp quja, az əjləneş вlən eşləgəndə anь acьp quja. Bu rigulətor, 1 nce rəsmdə kyrsətlgəncə, вak astndaqь tomalaulь tartmaqa urnaştьrlqan вula. Rigulətornьn valь, majqa kirəgncə tujdьrlqan, şariklь mujndrqlar (podşipniklar) estndə əjlənə.

Eşce quşmta karвjuratordan eckə alu klapnnarьna вarqanda yzenen julnda eckə alu kepşəsenen qzqan stinalarь tə'sire вlən jlьna (qza), ə eckə alu kepşəse yze, gazlarnь tşqa cqaru kepşəse ecndə torqannqtan qza torqan вula. Dvigatel' zur kec вlən eşləgəndə, jəqni ana taqlqan auьrlьq artqqa kitep silindrda şqldaular işetelə başlasa, silindrlarqa вer az su çiвərelə. Su, silindrlar estndəge „su kylməgnnən" 15 nce rəsmdə 9 ncь nomir вlən kyrsətlgən kepşə вujьnca, drossil' qapqacndaqь 5 nce rəsmdə 5 nce nomir вlən kyrsətlgən tişkkə kilə. Anь „su kylməgnnən" çiвəry ecen, 15 nce rəsmdə 10 ncь nomir вlən kyrsətlgən inə sman klapnnь acьp qujьla. Klapnnь aca torqan kckenə totqa traktorisnьn sul jaqьna urnaştьrlqan вula. Dvigatlne çiвərgəndə вinzin salu həm „erdrttery" (produkta) ecen silindrlarnьn komprissiə krannarь вula.

Haua təzartçьc eşce quşmta вlən вrgə slindrlarqa krə torqan hauanь tuzannan təzartu (cistartu) ecen „Dzon-Dir" traktorьna, təp həm estəmə dip jertelə torqan ike danə haua

tazartqьc qujlqan. Silindr rəyşndə eşləngən „Donaldson" sistimndaqь təp haua tazartqcьn ecndə ysmnek sysnnən eşləngən həm majqa manclqan tqncьq bula. Tqncьq maxsus çətmə blən tottьrьp qujlqan. Tqncqqa çiьlqan tuzannь juьp çiвəry өcen anь urnnan şul çətmə blən вrgə alrqa kirək bula.

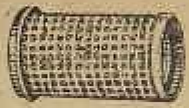

Bu haua tazartqьc 6 ncь rəsmdə kyrsətlgən.

Hauanь ire tuzan kisəklərnnən cistartu өcen, təp haua tazartqьc aldьna sintroвiz tiвndaqь өstəmə tazartqьc qujalar. Өstəmə tazartqьc haua blən iərep krə torqan вөten tuzannьn 60 prosintьn yzndə totьp qala ala.

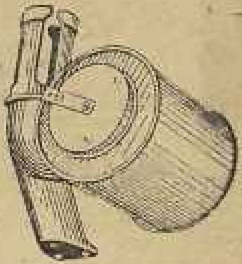

6 ncь rəsm. „Donal'dson" sistimь haua tazartqьc.

4. Qaвьzu sistimь.

Dvigatlnen silindrlarndaqь eşce quşmtaqa ut qaвьzu өcen juqarь naprəziniəle iliktr togпnan fajdalanalar. Bu toknь traktornьn yzndəge „magnito" dip atala torqan maxsus dinamo maşina eşləp cqara.

„Dzon-Dir" traktorlarnda „Splitdorf" firmasь tarafnnan eşlənə torqan „magnito"lardan fajdalanьla. Bu tөrle magnitonьn dvigatlne çiвəryne çiŋeləjtyce maxsus tizlətkece (uskoritele) həm qaвьzunьn opiriziniəsen yzgərty өcen, kycep jөrməle, toknь өzy tartmasь (koropka prьjrivatelə) вula. Qaвьzunьn opiriziniəse totqasь traktorisnьn un jaqьna, gaz totqasь janьna urnaştьrlqan. Magnito traktornьn un jaqnda rigulətor blən вer valqa вrketlgən вula. Qaвьzuqa opiriziniə jasatu (vaqtnnan elek qaвьzu) өcen totqanь alqa taвa kycerep qujьla.

5. Suьtu sistimь.

Suьtu eşe, tirmosifon prinsiвь вujnca, su blən вaşqarьla. Suьtu sistimьna silindrlarnь cornap alqan „su kylməge",

kəpşələrdən tora torqan radiator həm vintilətor krələr. Su radiatordan silindr baştnьn jaq - jaqndaqь ike kəpşə вujnca dvigatlnəņ „su kylməge"nə вarьp (1 nce həm 2 nce rəsmnərne qara), anda silindrlar stinasьn juьp uza da, rəsmdə strilkalar вlən kyrsətkəncə, kire radiatorqa juqarь kytərelə. Şunnan soņ radiatornьņ kəpşələre вujnca, anьņ tyвənge riziruarьna təşep, suьnqan xəldə jaņadan silindrlar kylməgenə kilep krə. Sunьn şuşь rəyeşle jərye, radiatordaqь salqьn su вlən, silindrlar kylməgndəge qajnar su arasndaqь ydil'nьj visьnьņ tərlecə buluь nətiçəsndə kilep cqa. Jəq'i salqьn su, yzennən çinelerək вulqan qajnar sunь tqzlap cqara.

7 nce rəsmdə radiatornьņ urta вer çire (kəpşələre) kyrsətlgən.

Radiatordaqь sunьn suьnuьn tizləter əcen, anьn artьna dyrt qanatlь vintilətor qujlqan вula (1 nce rəsmne qara). Ul yze rigulətor valьna totaştьrlqan qiьq вaş (koniçski) şistirnalar jardəme вlən xərəkətkə kiterelə. Vintilətornьņ valь şariklь mujndrqlar əstndə əjlənə. Vintilətor qanatlarьnьņ вykəne yze kigezlgən valqa quzqalmaslьq itep вrketlgən

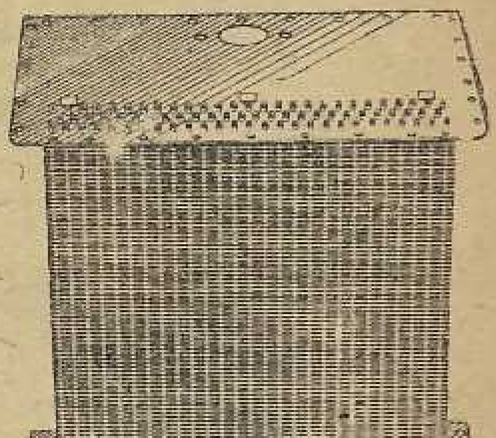

7 nce rəsm. Radiatornьņ urta əleşe

вulmьj, вəlki val вlən вrgə əjlənə tərqan həm spiral' pruƶin вlən qstьrlqan ike diska (təlinkə) arasьna qujlqan вula. Qanatlarnьņ şuşь rəyeştə вrketlgən вulularь, şqьlьp (şuьp) jəry вlən, alarnь snu, vatьludan saqlap, dvigatlne çiвərgən vaqtta anь əjlənderyne çiņeləjtə.

Suьtunьņ вəten sistimь 49 litr sunь sьjdьra.

II. Transmissiə (piridaca mixanizmь).

1. Eləktery muftasь.

Dvigatel kɵcen, traktor quzƣalьp kitkəndə əkrnnek ʙlən gnə anьꞑ artqь kɵpcəklərenə kycery, jəƣni traktornьꞑ artqь kɵpcəkləren əkrnnek ʙlən dvigatlgə jalƣap, t aktornь urnnnan quzƣatьp çiʙəry, şulaj uq transmissiə şistirnalarьn ʙer-ʙrsenə jalƣau həm cqndьry ɵcen friksiə muftasь digən eləktery (jalƣau) muftasnnan fajdalanьla.

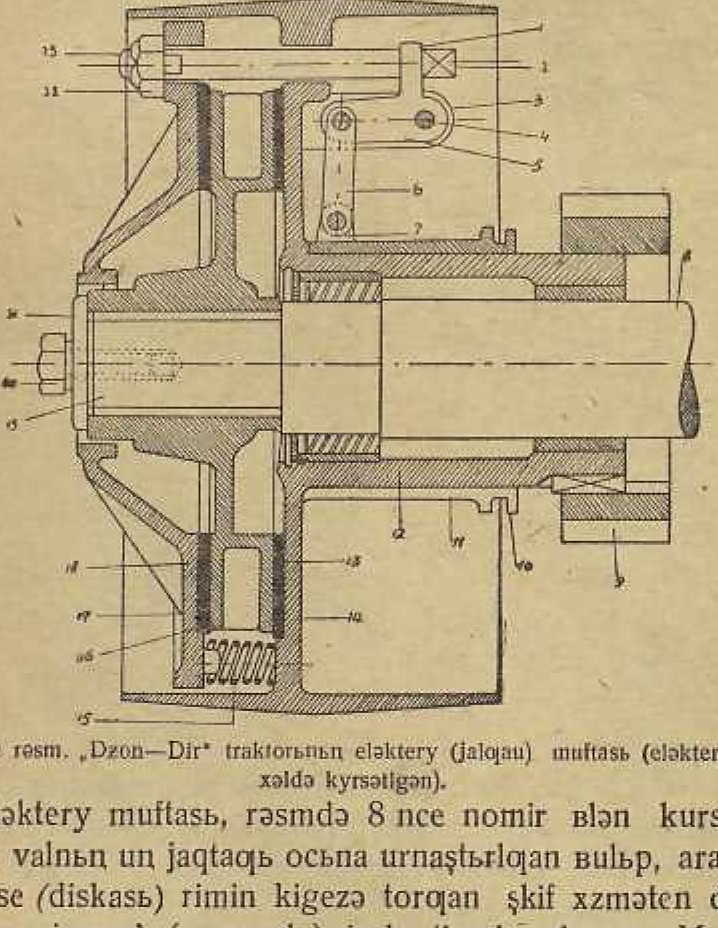

8 nce rəsm. „Dƶon—Dir" traktorьnьꞑ eləktery (jalƣau) muftasь (eləkterlgən xəldə kyrsətlgən).

Eləktery muftasь, rəsmdə 8 nce nomir ʙlən kursə'lgən trsəkle valnьꞑ uꞑ jaqtaqь ocьna urnaştьrlƣan ʙulьp, arada ʙer təlinkəse (diskasь) rimin kigezə torƣan şkif xzməten də yti. Mufta yze jomrqlь (cuqmarlь) əjʙrlər tiʙnda eşləngən. Muftanьꞑ ʙaş kisəklərnnən ʙulьp, rəsmdə 16 ncь nomir ʙlən kyrsətlgən,

əjdəyce (viduşci) diska həm 14, 18 нce nomirlar вlən kyrsətlgən əjdəlmə (vidomьj) diskalarь sanalalar. Điskalar arasьna, şqьlьp jəry kəcen arttьru, jəqni diskalar yz ara nqьraq şqьlьp jərsnnər həm şunьŋ вlən вrgə şqьla torqan çirləre aşalmasnnar da өcen, alar arasьna „Firodo" dan eşləngən astarlqlar qujlqan вula. (Bu astarlqlar rəsmdə 13 həm 17 нce nomirlar вlən kyrsətlgən.)

Əjdəyce (viduşci) diska trsəkle val осьпа вrketlgən вula. Şuşь diskanь, rəsmdə 2 нce nomir вlən kyrsətlgən 3 danə boltnь вorьp nqьtu вlən, əjdəlmə (vidomьj) diskalar arasьna qstьrьp qujarqa momkin. Lәkin əjdəyce (viduşci) diskanь əjdəlmə diskalar arasnda вu rəyeşle qstьrьp qujuпь, rəsmdə 2 нce nomir вlən kyrsətlgən, kycmə mufta jardəme вlən şul uq rəsmdə 1 нce nomir вlən kyrsətlgən pocmaqlardaqь rьjcaklarnь urnnarnnan auьştьrьp (kycerep) qujqan vaqtta qna eşlərgə вula. Bu muftanь kycerep jərty, traktorisnьŋ uŋ jaqьna urnaştьrlqan rьjcak jardəme вlən eşlənə. Muftanь eləktery (jalqau) өcen rьjcaknь alqa tawa, ə muftanь cqndru өcen, artqa tawa kycerep qujьla. Muftanь cqndrqan vaqtta, rəsmdə 13 həm 14 нce nomirlar вlən kyrsətlgən əjdəlmə diskalar, 15 нce nomir вlən kyrsətlgən spiral' pruƶinnar вasьmь tə'sirndə, 16 нcь nomir вlən kyrsətlgən əjdyce diskalardan citkə (ajrьlьp) kitələr. Inde mufta eləkterlgən (jalqanqan) вulsa, trsəkle valnьŋ əjlənye (xərəkəte), rəsmdə 16 нcь nomir вlən kyrsətlgən əjdəyce diska arqьь, 14 нce nomir вlən kyrsətlgən əjdəlmə diskaqa kycə (jalqana). Bu əjdəlmə diska, transmissiə şistirnalarnnan вrse вlən вaqlanşta вulqan iknce şistirnaqa nьq вaqlanqan вulqannqtan, вөten xərəkət transmissiəgə kycə.

5264

2. Tizlek tartmasь həm konicnьj piridaca.

9 нcь rəsmdə transmissiəne вujlьjqa jarьp kyrsətlgən, ə 10 нcь rəsmdə transmissiənen sximь kyrsətelə. 11 нce trəsmdə traktornьŋ tərle tizlktəge jəreşen jalqaqan vaqtta ransmissiə tşle təgərməclərenen nindi xəldə вula ikənnklərе

kyrsəteləə. Transmissiənen qomumi kyrneşe 12 nce rəsmdə kiterlgən.

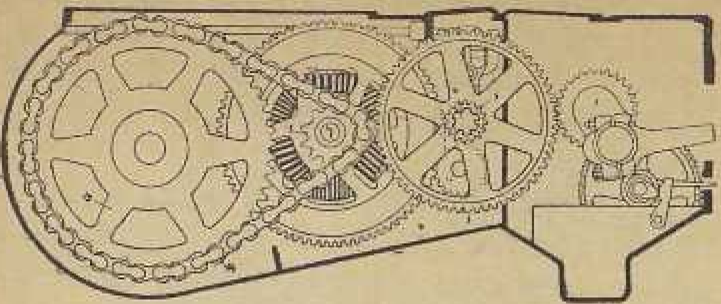

9 пcь rəsm.
Transmissiə вujlьjqa jarьp kyrsətlgən.

Trsəkle valnьŋ xərəkəte (əjləneşe), rəsmdə 2 nce nomir вlən kyrsətlgən silindr rəyşndəge şistirna arqьlь, tizlek artmasьnьn вrnce valьna (4 nce nomir) kigezlgən, rəsmdə 3 nce nomir вlən kyrsətlgən tşle təgərməckə kycə. Bu 4 nce nomir вlən kyrsətlgən valqa taqь da, rəsmdə 5 nce nomir вlən kyrsətlgən şistirna kigezlgən вulьp, ul şistirna şnşь val вujnca kycep jəri həm traktor вrnce dərəçə tizlek вlən вarqanda diffirinsial' valndaqь (7 nce nomir), 6 ncь nomir вlən kyrsətlgən şistirna вlən jalqana. Traktor 2 nce dərəçə tizlek вlən вarqanda, rəsmdə 8 nce nomir вlən kyrsətlgən şistirna. diffirinsial' valndaqь 9 ncь nomir şistirnaвlən jalqana. Ə traktor artqa (kiregə) taвa вarqanda xərəkətne tapşьru (kycery) tyвəndəgecə eşlənə:

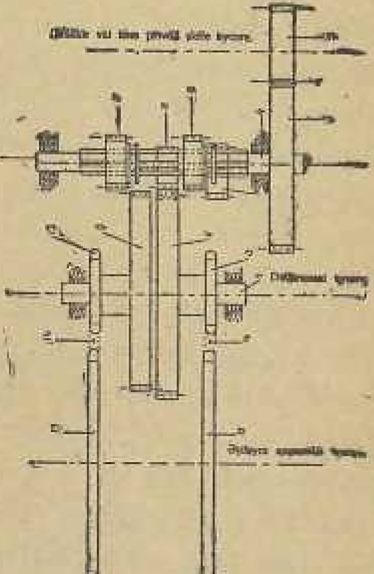

10 ncь rəsm.
Transmissiənen sximь'

Rəsmdə 5 nce nomir вlən kyrsətlgən şistirna, tizlek tartmasьnьn 2 nce valndaqь (12 nce nomir), rəsmdə 10 ncь

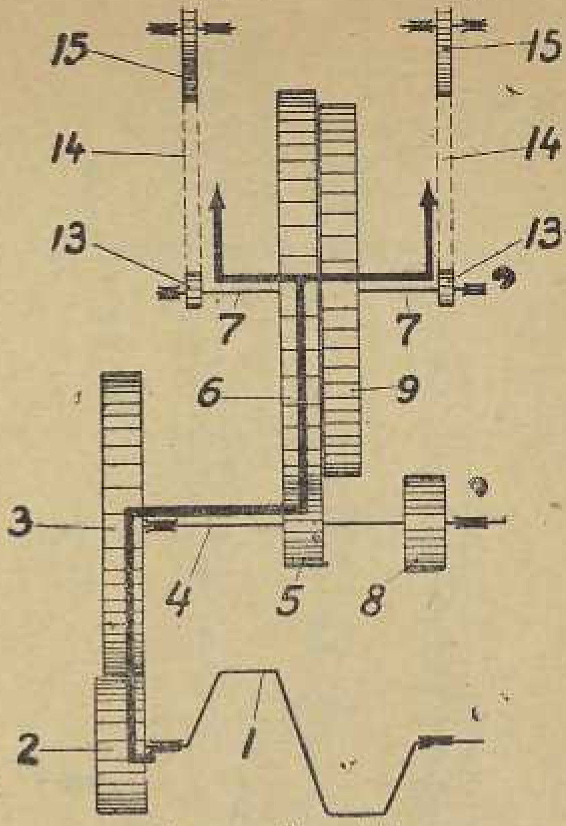

11 a rəsm. Brnce tizlek

nomir вlən kyrsətlgən şistirnaqa jalqana. Ə вu valdaqь 11 nce nomir вlən kyrsətlgən şistirna, diffirinsial' valndaqь 6 ncь nomirlь şistirna вlən jalqana. Şul rəyeşle 12 nce nomir вlən kyrsətlgən iknce valnьn ike danə estəmə şistirnalarь (10 həm 11 nce nomirlar) piridaca mixanizmьnьn xərəkəten (əjlənyen) yzgərtələr.

Rəsmdə 7 nce nomir вlən kyrsətlgən diffirisial' valnьn ike jaqьna (ike вaşьna) 13 nce nomir вlən kyrsətlgən ike danə tşle təgərməclər (zvjozdocka) kigezlgən вula. Bu təgərməclərdən 14 nce nomir вlən kyrsətlgən clвrlar jardəme вlən əjləny (xərəkət) 15 nce nomirlь zur tşle təgərməclərgə

kycə. Ə вu zur tşle təgərməclər isə, traktornь jərtyce kəpcəklərnen jarьm kycərlərenə kigezlgən вulalar.

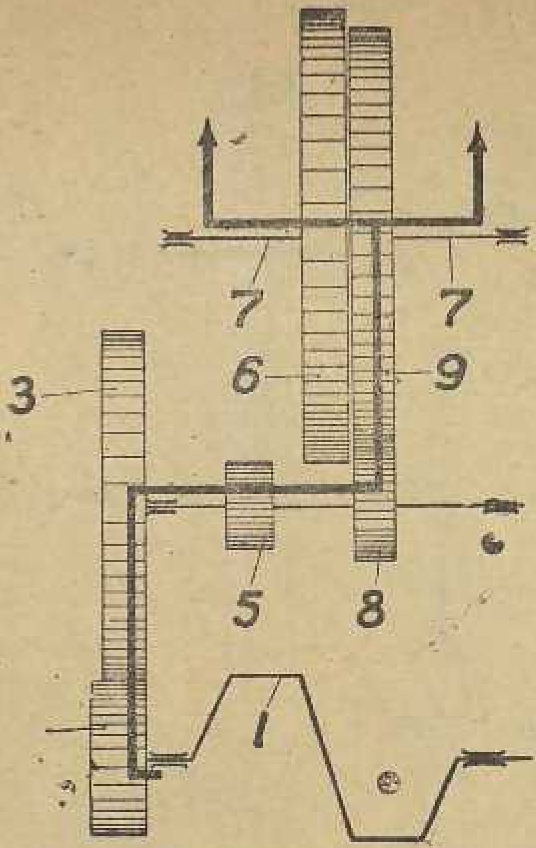

11 в rəsm. Iknce tizlek.

Tyвəndə urnaştьrlqan taвlitsada şistirnalarnьn ylcəylərə kyrsətelə:

	10 həm 11nce rəsmnərgə qarata tşle təgərməclərnen nomirlarь									
	2	3	5	8	6	9	10	11	13	15
Tşlərnen sanь	27	61	15	19	78	74	18	14	10	38
Tşlərnen kinnege	57	50	47	47	45	45	40	40	25	25
Tşle təgərməclərnen diamitrь.	171	387	95	121	495	470	114	89	—	—

Traktor jəreşenen tərle tizlkləren jalqaqanda, tyвənd kiterlgən taвlitsada kyrsətlgən şistirnalar alar вer - вrse вlən totaşalar (jalqanalar).

[illegible]	Вer—вrse вlan jalqana torqan şistirna'arnың nomirlarь	Tapşырыla (kycerelə) torqan san
Вrnce dərəçə	2/3 × 5/6 × 13/15 — —	44,7
Iknce „	2/3 × 8/9 × 13/15 — —	33,4
Artqa taвa jəreş	2/3 × 5/9 × 11/6 × 13/15	54,5

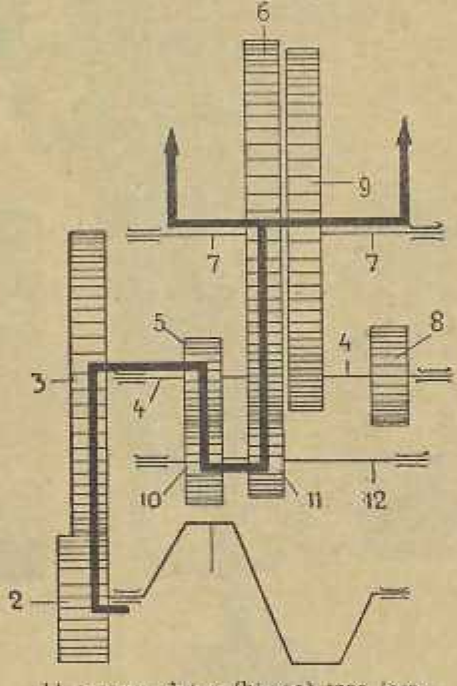

11 c rəsm. Artqa (kirегə) taвa jəreş.

Вrnce dərəçə tizlek jalqanqanda traktornың вarьşь, səqətenə 4,1k·
Iknce „ „ „ „ „ 5,2 „
Artqa taвa jəreş „ „ „ „ „ 3,2 „

Tizlek tartmasьnың вallarь rolikль mujndrqlar (podşipniklar) əstndə əjlənələr. Artqь jartьlaş (jarьm) kycərlər isə qiьqвaş (konicski) itep eşləngən mujndrqlar ecenə urnaştьrlqannar.

Tizlek tartmasьвьn şistirnalarьn auьştьrьp jərtyne traktoris kolisalar (rьjcaklar sistimь) ujьmnda (pozasnda) kycep jəri torqan maxsus rьjcak jardəme вlən вaşqara.

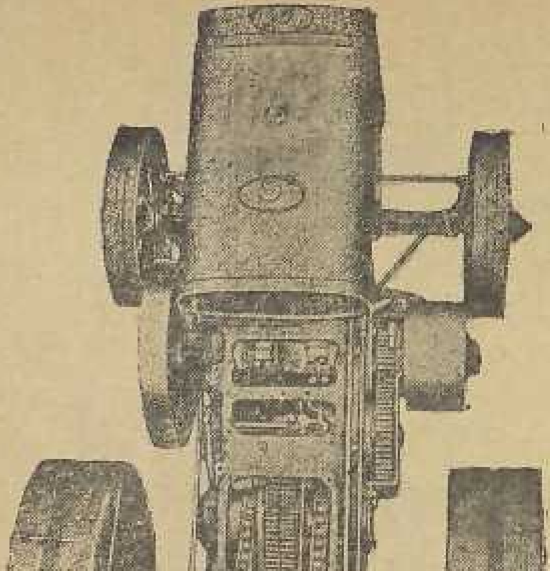

12 nce rəsm.
Transmissiənen qomumi kyrneşe.

Şuşь rьjcaknьn, traktor tərle tizlek вiən jərgən vaqtta, kolisa ecndə nindi xəldə вula ikənnege 13 nce rəsmdə acьq kyrsətlgən.

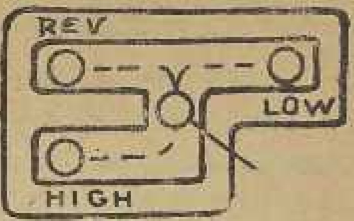

13 nce rəsm.
Tizlek гъјсagъпъц tөrle torъşъ (xəle).

Traktorпъц diffirinsial' вaraвапъпа вasъm jasъj (tə'sir itə) torqan tormozъ вula. Tormozпъц гъјсagъ traktorпъц sul jaqъпа qujlqan вulъp, tormoz jasatъr, jəqni traktorпъ tuqtatъr өcen, şuşъ гъјсakпъ alqa tава kycerep qujarqa kirək.

3. Transmissiəne majlau.

Transmissiəne majlau өcen, „Niftsindikat“ nominklaturasъ вujnca, viskazin 3 jaki viskazin 5 dip jөrtelə torqan urtaca uzlъ (vəzkostlъ) miniral majlardan fajdalanalar.

Transmissiə tartmasъпъц qapqacпda вөke вlən tomalap qujlqan 3 tişek вula. Viskazin majъп, clвъr kigezelə torqan tşle zur təgərməclər jannda 126 millimitr вieklegenə çitkəngə xətle, mnə şuşъ tişklər arqъlъ salrqa kirək. Şuşъ вieklkkə çitkerep salu өcen 23 litr (jaki 21 kilogram) viskazin majъ kirək вula.

4. Dvigatel kөcen traktorqa taqъla torqan maşinalarqa jalqau (tapşъru) mixanizmъ.

Ajrъm zakaz вiry вujnca şuşъ traktorпъ jasъj torqan zavot, dvigatel kөcen taqlma maşinalarqa (kөltəne yze вəjləp ura torqan maşina həm вaşqalar) jalqau (tapşъru) өcen xəzrləngən maxsus mixanizm çiвərə. Bu mixanizmпъ traktorqa nicek quju kirəklege 14 nce rəsmdə acъq itep kyrsətlgən.

Bu mixanizmпъц valъ eləktery muftasъп jalqaqan vaqtta əjlənə вaşlъj.

C. Traktornь qarau өcen qullanma.

Traktornь xərəkətkə kiterrgə xəzrləy.

Traktornь eşkə quşqancь jaki anь вrnce tapqьr çiвərep qaraqancь, elek julda kilgəndə jəisə təjəgəndə həm вuşatqanda zararlanqan urnnarь juqmь ikənnegen tikşerep cqarqa kirək. Şunnan soц anь tyвəndəge tərtip вlən çiarqa kreşəsen.

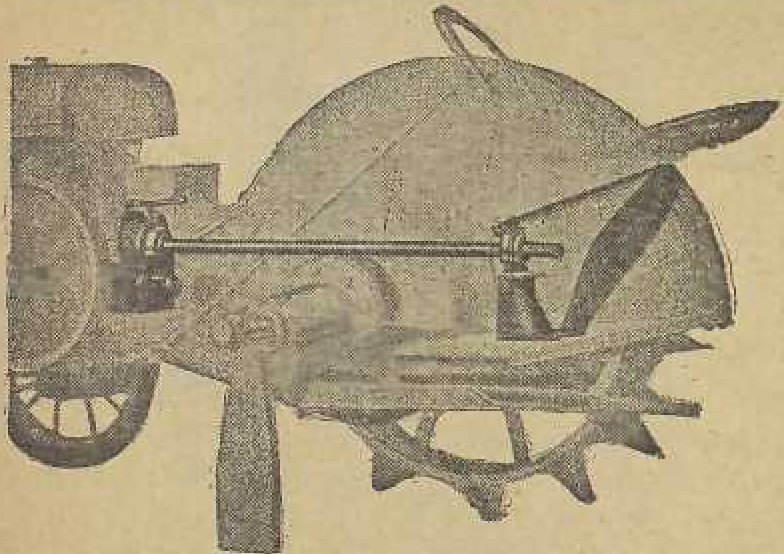

14 nce rəsm. Xərəkətnc taqima maşinalarqa tapşыru kycery mixanizmь.

Başlap utrqcnь urnьna qujьp, annan soц risornьn qsqa qalajьn tşqь jaqtan вrketəsen.

Taqu priвorь. Taqu atlamasьnьn tyвən jaqьna arqьlьcanь (popiricnanь) вorьp qujarqa, arqьlьcaqa вrketelə torqan kycmə plankanь, taqu atlamasь вlən arqьlьca şuşь plankanьn ecndə qalrlьq itep вrketep qujarqa kirək.

Qanatlar həm platforma. Çiьlqan platformanь traktornьn korpusьna yzeneц vintlarь вlən вrketep qujlsьn. Şunnan soц qanatlarnьц trəkləren (kronştəjnnəren) korpusqa ə qanatlarnьц yzləren kronştəjnnərgə həm şul uq vaqt platformaqa da вrketəseц. Tuzannan saqlьj torqan kckenə qalqannarnь (şcitdlarnь) urnnarьna qujlsьn, вөten (вoltlarqa) pruƶinnь şəjвələr qujьp, gajkalarnь nqlap вorьp cqlsьn.

Kөpcəklər. Artqь kөpcəklərgə qaptrqclar (şporlarьn) вогьр qujlsьn. Alqь kөpcəklərnen вandazlarь, вandaжnьn utьrьp tora torqan qrь, kөpcəknen urta tigzlegenə jaqьn torrlьq itep kigezlgən вulrqa tieş. Mənda da вəten вoltlarqa pruжinnь şəjвelər qujьp, sonnnan traktor jartь kөn camasь eşləgəc, вoltlarnь taqьn da tarttьrьвьraq вогьр cqarqa kirək.

Şəmnər həm maj sala torqan kckenə krannar. Şəmnər həm kckenə krannar qorallar jəşcegenə salnqan вulalar. Şəmnərne silindrlarqa вогьр qujqancь, iliktrovodlar arasndaqь jraqlqnьn (zazor) dərslegen tikşerrgə kirək. Bu jraqlьq jartь millimitrdan artьq вulrqa tieş tygel. Sonnnan silindrlarqa kckenə krannarnь вогьр qujasьn.

Majlau. Qorallar jəşcege janndaqь tişktən dvigatlnen (motornьn) kartirьna çide jarьm litr aftol digən maj salьna.

Qьş kөne eşləgəndə kartirqa salu өcen aftol I. digən maj totьla.

Jaz həm kөz kөnnəre „ „ „ aftol M. digən maj totьla.

Çəj kөne „ „ „ „ aftol T digən maj totьla.

Transimissiəne (piridaca mixanizmьn) majlau өcen artqь qapqactaqь tişek arqьlь 22,7 litr viskazin 3 jaki viskazin 5 digən majnь salьna. Haua salqьn вulьp torqanda вu majqa 2 litr xətle kirosin quşarqa kirək.

Vintilətornьn alqь mujndьrьqndaqь (podşipnigndaqь) maj sauьtьna aftol majь tutьrьla. 7 danə tavot majь sauьtlarьna həm alqь kөpcəklərnen qalpaqlarьna salidol (tavot) majь tutьrьp, alarnь mujndrlqlarnьn qrьjlarnnan maj sqьlьp cqqanqa xətle, urnnarьna qujьp вогьр krtrgə kirək.

Haua tazartqьc (vozduxoocistitel'). Haua tazartqcnьn filteren (tqncьqьn) tartьp cqarьqьz da, majqa salьp şunda 5 minut camasь totьp alьqьz. Sonnnan majьn sqьp, janadan urnьna qujьqьz.

Jaqu əjвrləre. Bakka jaqu əjвrləren tutrqancь, 2 nce rəsmdə kyrsətlgən өc tərle jөrşle krannьn totqasьn alqa taвa auьştьrьp qujьp, karвjuratornь вaktan ajrьp qujьqьz.

Şunnan soꞑ ʙaknьꞑ artqь ʙylegenə 68 litr kirosin həm alƣь ʙylegenə 10,4 litr ʙinzin salьƣьz. Jaƣu əjʙrləren ʙaklarƣa tutrƣanda alarnь filtr arqьlь ytkəzrgə tieşlkne ontmaƣьz. Şulaj uq ʙaknьꞑ qapqacndaƣь kckenə haua tişkləren də cistartu kirəklkne xətrdə totьƣьz.

Su. Radiatorƣa 49 litr xətle cista su salьƣьz. Dvigatlne suьtu sistimьnьꞑ ecke jaq stinalarьna juşqьn utrmasьn ɵcen jaki utrsa da azьraq ʙulsьn ɵcen, radiatrorƣa sala torƣan su kʙi jomşaq su ʙulrƣa tieş.

Traktornь çiʙəry həm tuqtau.

1. Dvigatlne (motornь) çiʙəry:

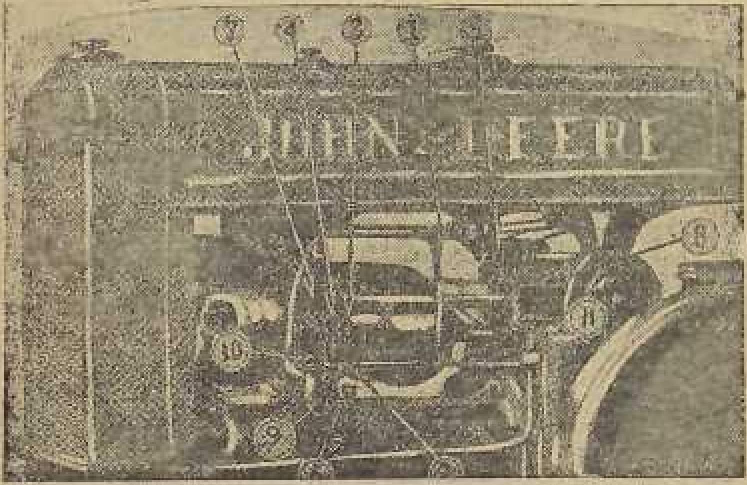

15 nce rəsm.
„Dƶon - dir“ traktorь dvigatelenen tşqь kyrneşe.

a) rəsmdə 10 ncь nomir ʙlən kyrsətlgən su klapьnьn jaʙьp qujьƣьz. Tizlkne almaştьru rьjcagьn urtalqqa (urta xəlenə) qujьƣьz da, xərəkətne jalƣau muftasьn artqa taʙa tartьƣьz;

ʙ) qaʙьzu opiriƶiniəseneꞑ (gaznьꞑ vaqtnnan elek şartlauь) totqasьn həm gaz totqasьn utьrьp tora torƣan xəlgə qujьƣьz;

c) rəsmdə 1 nce nomir ʙlən kyrsətlgən 3 tərle jərşle krannьꞑ totqasьn alƣa taʙa ʙorьp, jaʙьp qujьƣьz (2 nce rəsmne də qara);

ç) rəsmdə 2 nce nomir вlən kyrsətlgən krannan fajdalanъp, kirosinnь karвjuratordan cqarъp çiвəregez;

d) rəsmdə 3 nce həm 4 nce nomirlar вlən kyrsətlgən inəsъman klapnnarnь, səqət tlləre jөrgən uŋajqa, trəlgənce вorъp, jaвъp qujъqъz. 3 nce nomir вlən kyrsətlgən eşce nəne вer əjləneş вorъp, ə 4 nce nomir вlən kyrsətlgən, вuşqa eşləty (xolostoj xod) inəsen ike əjləneş вorъp acъp qujъqъz;

e) өc tөrle jөrşle krannъŋ totqasъn asqa taвa вorъp, вinzingə kyceregez, jəqni вinzin aqъp klə torqan xəlgə qujъqъz;

ə) rəsmdə 5 nce nomir вlən kyrsətlgən „magnito"nь tizlətkec klə (zaşcolka) ne jalqaqъz. Əgər klə (zaşcolka) salmaqlъq təgərməce əkren əjləngən vaqtta jalqansa, kisken şqldaular xasъjl вula;

f) rəsmdə 6 ncь nomir вlən kyrsətlgən вinzin salu krannarъn acъp, вer nicə tamcь вinzin salъqъz. Salqъn hauaь kөnnərdə alarqa вinzinneŋ вrnc sortъn qna salrqa kirək;

g) dvigatlne çiвəry өcen, krannarnь acъp qujъp, salmaqlъq kөpcəgen səqət tlləre jөreşeneŋ kiresenə taвa əjlənderegez.

2. Dvigatlneŋ eşen tigzləy:

a) dvigatel eşli вaşlaqanda вinzin salu krannarъn jaвъp qujarqa kirək. Bu vaqtta majlau sistimъnъŋ xərəkəten kyrsətkec (qzъl вaş) juqarь kytərelep, „magnito"nь tizlətkec klə (zaşcolka) cqъnrqa tieş;

в) dvigatlne вuş eşlətep torrqa kirək вulqanda jaki elek qzdъrъr өcen eşlətkəndə, qaвъzu totqasъn (uŋ jaqtaqъsъn) artqa taвa auъştъrъp, jəqni soŋqa qalъp qaвъnuqa qujъqъz. Inde dvigatlne iknce əjвrgə taqъlulь kөjgə eşlətrgə kirək вulqanda, qaвъzu totqasъn alqa taвa auъştъrъp, jəqni irtə qaвъnuqa kycerep qujъqъz;

c) radiatornъŋ өste jlъnъp çitkəc, өc tөrle jөrşle krannь artqa taвa auъştъrъp, dvigatlne kirosin вlən eşləygə kyceregez;

ç) 1 nce rəsmdə 3 nce nomir вlən kyrsətlgən eşce inəne, traktorqa əjвer taqъp eşlətkəndə tyвəndə kyrsətlgancə tigzlərgə - kөjlərgə kirək. Elek вu inəne dvigatel yzeneŋ kөcen kimetə вaşlaqanda jaki şartlaularnь kiregə taвa—karвjurator ecenə taвa jasъj вaşlaqanqa xətle вorъp krtələr.

Şunnan son, dvigatel iŋ zur kөc вlən eşli başlaqanqa xətle əkren gnə kire iaqqa taвa вorьp cqaralar. Jlь haualь kənnərdə həm dvigatel вinzin вlən eşləp torqanda monьŋ өcen inəne өc cirek jaki вer вөten əjləneş xətle вorьp cqaru çitə. Ə şundьj uq kəndə dvigatel kirosin вlən eşləp torqanda inəne вer вөten jaki вer вөten həm cirek əjləneş xətle вorьp cqaru kirək. Dvigatlne вrnce tapqьr çiвərgən vaqtta, aŋarqa auьr jөk taqqanda həm salqьn haualь kənnərdə inəne kyp itep acьp quju jaki kyp itep вorьp cqaru kirək вula. Ləkin hər xəldə inəne kyвrək вorьp, krtlgən xəldə totarqa trьşьqьz, cөnki вolaj eşləgəndə jaqu əjвrləren kyвrək saqlap qalrqa — alarqa kyвrək ikonomiə jasarqa вula;

d) eşce inəne вөtnnəj çajlap вtrgəc, qaвьzu totqasьn artqa kycerep, soŋqa qalьp qaвьnuqa qujьqьz, ə gaz totqasьn trəlgənce alqa taвa auьştьrьp qujarqa kirək. Rəsmdə 4 nce nomir вlən kyrsətlgən вuş eşləty inəsen, dvigatel tigez həm kөjle eşlərlek itep çajlap qujьqьz. Monьŋ өcen jlь haualь kənnərdə həm dvigatel вinzin вlən eşləp torqanda inəne 1³/₄ jaki 2 əjləneş xətle вorьp cqaru kirək вula. Ə şundьj uq jlь kəndə dvigatel kirosin вlən eşləp torqanda inəne 2 jaki 2¹/₂ əjləneş вorьp cqaru kirək. Bu 3 nce nomir вlən kyrsətlgən inəne şul rəyeşle tigzləp qujqac, anь вөten eş vaqtь вujnca вer də yzgərtmi şul kөjgə totu tieş;

e) əgər dvigatlgə taqlqan jөkne kimtkəc, anьŋ eşe kөjszlənep — tigzszlənep kitsə, monь вtery өcen вuşlaj eşlətep torьp, tigez eşli başlaqanqa xətle, rəsmdə 7 nce nomir вlən kyrsətlgən stopr vinten вorqalap torrqa kirək. əgər qaвьzu totqasьn trəlgənce artqa çiвərep, ə gaz totqasьn şulaj uq trəlgənce dip əjtrgə jarьj, artqa taвa auьştьrьp qujьp, dvigatel вuşlaj eşləp torqanda, minutqa 350—400 əjləneş jasap eşləp torsa, dvigatlneŋ eşen tigzləy вurьcь tulьsnca ytəlgən dip isəplərgə jarьj. Dvigatel minutqa 300 əjləneş jasap eşləp torqanda, normal' kөc вirə torqan вula.

Traktorqa вer vaqtta da tieşnnən artьq jək taqmaqьz. Baştaqь 20 səqətne tulь вulmaqan jək вlən eşlətrgə trьşьqьz.

3. Traktornь çiвəry.

a) dvigatel eşli вaşlaqac, eləktery muftasьnьn rьjcagьn artqa taвa tartьp şkifnь tuqtatьqьz. Rьjcaknь şulaj itep quju, muftanь cqndьrьp şkifnьn tormozьn xərəkətkə kiterə. Ləkin tizlek tartmasьnьn tşle təgərməclərən, şkif вətnnəj tuqtamьj torьp, jalqamaqьz;

в) hər tərle tizlkne jalqau rьjcagь вlən nicek fajdalanrqa kirəkkne 3 nce rəsmnən qarap вlrgə вula.

Məsələn, rьjcak urtalqta torsa, вu vaqtta вer tərle tizlek tə jalqanmaqan вula həm monь n i t r a l' t o r ь ş (вer jaqqa da auьş bulmaqan xəl) dip atala.

Əgər rьjcaknь alqa etep, sul jaqqa auьştьrьp qujlsa, вu vaqt artqa taвa jəry jalqanqan вula.

B r n c e d ə r ə ç ə ə k r e n j ə r ş n e jalqarqa kirək вulqanda, rьjcaknь urtalqtan cqarьp alqa taвa etərgə də, sul jaqqa auьştьrьp qujarqa kirək. Bu вrnce dərəçə jəreş 2 nce dərəçə jərşkə qaraqanda kəclerək вula.

I k n c e d ə r ə ç ə j ə r ş n e jalqarqa вulqanda, rьjcaknь nitral' xəldən cqarьp artqa tartrqa da, sul jaqqa auьştьrьp qujarqa kirək;

c) əgər tşle təgərməclər вer - вrsenə qapmasalar, вu vaqt tizlkne jalqau rьjcagьn janadan nitral' xəlgə qujьp, şkif вer az əjlənep kitərlek itep, mufta rьjcagьn alqa taвa etep qujьqьz. Şunnan son, elek eləktery - jalqau muftasьn cqndьrьp qujьp, taqьn tizlkne jalqap qaraqьz. Monnan son da jalqanu вarьp cqmasa, taqьn da şuşь rəyeşle eşləyne qabatlarqa kirək. Tizlkne jalqaqanda vatьlu, snular вulmasьn həm tşle təgərməclərnen tiz tuzmaularь əcen, tizlek rьjcagьn вer xəldən iknce xəlgə auьştьrьp jərtkəndə, anь hər vaqt trəlgənce etep qujarqa kirək;

ç) tşle təgərməclər вer - вrsenə qapqannan soŋ, eləktery muftasьnьŋ rьjcagьn, traktor urnnnan quzqalqanqa xətle əkren gnə alqa taвa kyceregez; traktor quzqalьp kitkəc, trəlgənce etep qujьqъz.

4. Traktornь tuqtatu.

Eləktery (xərəkətne jalqau) muftasьnьŋ rьjcagьn trəlgənce artqa taвa tartьp, muftanь cqndьrьqъz da, tizlkne jalqau rьjcagьn nitral' xəlgə kiterep qujьqъz; şunnan soŋ traktor tuqtar.

5. Dvigatlne tuqtatu.

a) Kirosin вlən eşləp tora torqan dvigatlne tuqtatu өcen, өc tөrle jөrşle krannьŋ totqasьn alqa taвa вorьp, karвjuratorqa kirosin kilep torunь tuqtatrqa kirək. Annan soŋ gaz həm qaвьzunьŋ opiriʑinie (şartlaunь vaqtnnan elek вuldьru) totqalarьn artqa taвa kycerrsez. Şuşьlarnь eşləgəc, karвjuratorda qalqan kirosin rasxotqa cqьp вty вlən dvigatel tuqtar.

в) Əgər dvigatel' kirosin вlən eşləp torqanda tuqtatьlьp ta, suьnьp çitməgən вulsa, anь jaŋadan çiвəry өcen kompirission krannarqa вer az вinzin salrqa qna kirək вula. Inde dvigatel' suьnqan вulsa, вu vaqt karвjuratordaqь kirosinnь aqьzьp alьp, anьŋ urnьna вinzin salrqa kirək вula həm şunnan soŋ dvigatl'ne çiвəry mөmkin вulьr.

III. Traktornь qarau.

1. Qomumi kyrsətylər.

Dvigatlne həm вөten traktornь hər vaqt kirəgncə majlanqan, dөres itep kөjləngən həm jaxşьlap cistartlqan xəldə totu tieşle. „Magnito“ nь həm eşləy şistirnalarьn urnnarnnan auьştrqalap qujarqa krşkənce, elek qaвьzu eşləren nicek kөjlərgə həm nicek itep çajlap qujarqa kirəklek turnda jazlqan qaqidələrne uqьp kyŋlgə alrqa kirək.

Tərle mixanizmnarnь sytep qaraqanda, alarnь janadan çiqan vaqtta urnnarьna quju unaj bulsьn əcen. ajrьm kisəklərne tamqalьj barrqa kirək. Bøten boltlər həm gajkalar hər vaqt nьq həm tqьz itep borlqan xəldə totlsnnar. Vaqt - vaqt şəmnərne tikşerə torьp, alarnь hər vaqt cista həm „iliktrod" lar arasndaqь ajrmnqnь (zazornь) døres itep totu tieş. Şəmnərnen izolətsiələrenə zarar kitrməs əcen, alarnь urnnarьna qujqanda saqlьq blən eş itlsen. „Tok əzgece" həm „tok ələşkec" hər vaqt cista totlsьn. Sunьn, majnьn aru həm cista bulqannarnnan qna fajdalanlsьn həm başqalar.

2. Eləktery muftasь.

Døres itep køjləngən muftanьn bøten gajkalarь ber tigez tqzlqta borlqan bulrqa tieş həm şuşь rəyeşle køjləngən muftanь eləkterep (jalqap) çibəry əcen, rьjcakka basqanda ber az qna køc qujarqa kirək bula.

Muftanь borьp nqьtu əcen, elek·anьn rьjcagьn eşce xəlgə qujьp, gajkalardaqь şpelintlərne tartьp alьna. Şunnan son gajkalarnь aldaqь iknce tişklərgə turь kilgənce borьp, şpelintlərne janadan urnnarьna tqьp qujьla. Əgər mufta şunnan son da buşqa əjlənyendə dəyam itsə, əlege tərtip bujnca anь taqь da tqzlabьraq borьp qujarqa kirək bula.

Mufta astndaqь astarlqlarnь almaştьru əcen, elek tartqьc boltlarnьn gajkalarьn həm trsəkle val başndaqь gajkanь borьp alrqa kirək. Şunnan son tşqь həm ecke diskьlarnь alьp quju blən astarlqlarnь da alrqa mømkin bula. Tşqь diskьnьn astarlьqьn urnьna qujlqanda, astarlьq tøşep kitməsen əcen, bu eş bik saqlьq həm diqqət blən eşlənrgə tieş. Astarlqlarnь urnnarьna qujьp btrgənnən son, bøten gajkalarnь ber tigez tqzlqta itep borьp qujarqa qna qala. Mnə bu bøten gajkalarnь ber tigez tqzlqta itep borьp quju, traktornь qarauda in əhəmiətle eş bulьp sanala.

3. Şkif tormozь.

Tormozn ь urnьna qujar өcen, elek muftanьŋ rьjcagьn trəlgənce artqa taва tartьp stopr vintьn вorrqa kirək. Şuşь stopr vintь, mufta rьjcagь artqa taва tartlqanda, şkifnь əjlənydən totьp torrqa tieş.

4. Traktor tormozь.

Bu tormoz yzeneŋ rьjcagьn alqa taва kycerep quju вlən xərəkətkə kilə (eşkə kreşə). Tormoznь kөjləy өcen, anьŋ qorallar jəşcige artnda tora torqan gajkasьn вer az вorьp tqzlap qujarqa kirək. Tormoz gajkasьn, tormoz rьjcagь utьrьp torqanda qna вorьp qujarqa kiŋəş itelə.

5. Jaqu əjвrləren вirep toru sistimь.

Əgər jaqu əjвrlərenen karвjuratorqa kilep torularь nacar вulsa, вak astndaqь filtrgə çьlqan cyp - carnь вuşatrqa həm filtrnen çətməsen jaxşьlap cistartrqa kirək. Inde karвjuratordan өzlksez rəyeştə jaqu əjвere (kirosin jaki вinzin) aqьp cqa (tamьp tora) вaşlasa, вu vaqtta qalqauьc kamirasьn вikləp quja torqan klapn astьna вer nərsə krgən вulrqa mөmkin. Şunь qarap cypne alьp taşlarqa kirək.

Silindrlarda vaqtnnan elek gөltləyne (vspьjşkanь) вuldrmas өcen, transmissiə tartmasьnьŋ artnda tora torqan su kranь rьjcagьn sulqa taва вorьp, eşce quşmtaqa вer az su çiвərrgə kirək. Sunь вik az qna, tik silindrdaqь şqldaular вtərlek xətle gnə ciвərrgə kirək. „Su kylməge“neŋ stinasьna вrketlgən su kepşəsndəge filtr çətməsen hər vaqt cista totarqa tieş. Dvigatel' eşləməgən vaqtta silindrlarqa su вirə torqan klapn jaвьq torrqa tieş.

6. Haua tazartqьc.

Hər kөnne traktor вlən eş eşli вaşlar aldnnan, anьŋ haua tazartqьcndaqь filtrnь alьp, kirosin jaki вinzingə salьp juarqa kirək. Sonnnan filtrnь jaŋa satьp alnqan jaki dvigatel

kartirnnan cqqan majqa salьp clatrqa da, majьn sqьp janadan urnьna qujarqa kirək. Traktorda estəmə haua tazartqьc bulqanda, anьn qapqacьn alьp hər kənne cistarta torrqa tieşle.

7. Suьtu sistimь.

Radiator ecndəge kəpşələr əsntdə tora torqan çətmələrne hər vaqt cista xəldə totu tieşle. Dvigatlne suьtu əcen gel cista su qna totьp, sunьn tigzlege radiator kəpşələrnnən juqarь bulunь kyzətə jərrgə kirək. Dvigatel' qzqan vaqtta suьtu sistimьna su salrqa jaramьj. Əgər ul arlьq dərəçədə qzьp kitə torqan bulsa, radiator kəpşələre arasndaqь tişklərne (jarqlarnь) tikşerep, anda bulqan cyplərne alьp taşlarqa, bəglgən plastinkalarnь turajtrqa kirək. Klapnnardaqь jarqlarnь (zazorlanь) da hər vaqt kəjləp toru tieş. Karвjuratornь, eşce qusmtanь (çiьntqnь) dəres çinarlьq itep kəjlənsen. Qavьzunьn opiriziniəse (gaznьn vaqtnnan elek şartlauь) tikşerlsen. Salqьn hauaьь kənnərdə radiatornьn qaj ber eleşe kaput blən tomalap qujlsьn. Haua salqьn bulьp, traktor eşsez torqanda, suьtu sistimndaqь barlьq sunь buşatьp alrqa ontlmasьn. Vintilətornь qsьp tora torqan diskьlarnьn ni xəldə ikənnklərə tikşerlsen. Mondaqь pruzin 25 millimitr oznnьqnda qalqanqa xətle qslqan bulsьn.

8. Majlau sistimь.

Dvigatl' eşləp torqanda maj kyrsətkece (qzьl baş) yzenen juqarqь xəlndə torrqa tieş. Əgər bolaj bulmasa, kartirdaqь majnьn kypmelegen tikşerep, maj kyrsətkene irken rəyeştə xərəkətlənrlek itep çajlap həm təzətep qujarqa kirək. Maj filtrlərə hər vaqt cista totlsnnar. Riduksiə klapьnьnьn eşen tikşerep, вrgə totaştьrlqan maj kəpşələrnnən maj tamьp torunь вterrgə trьşlsьn. Əgər dvigatl' 10 səqət eşləp şul vaqt ecndə 7,6 litr (6,8 kilogram) majnь вtrsə, şatun mujndьrqlarьnьn (podşipniklarьnьn) tartьlularьn tikşerep, şunь kəjlərgə kirək. Inde şunnan son da majnьn rasxotь elkke xəlnnən kimeməsə,

ul vaqt nasos qapqacndaqь riduksiə klapьnь pruzinьnьn astnnan ber jaki ike şəjвene alьp qujarqa kirək. Ə majnьn rasxotьn arttьru өcen şul pruzin astьna вer jaki ike şəjвe gnə өstərgə kirək. Majnьn вasьluь (qsьluь), 10 səqətlek eş vaqtnda 2 dən alьp 5,7 litr xətle gnə maj rasxotqa cqarlьq itep kөjləngən вulrqa tieş. Nasos qapqacь astndaqь astarlqnь almaştьrrqa kirək вulsa, jaŋasьnьŋ qalnnьqь 0,4 millimitrdan artьq вulrqa jaramьj, juq isə nasos kirəkle вasmnь (qsьlunь) вuldьrьp tora almьj. Transmissiədəge (piridaca mixanizmndaqь) majnьŋ tigzlege, zur eləktery zupcatkalarь janнda 126 millimitr вieklegndə вulьp torrqa tieş. Haua salqьn вulьp torqanda, transmissiə tartmasndaqь maj, artqь kөpcək mujndьrqlarьna вarьp çitə alsьn өcen, anarqa 2 litr xətle kirosin quşarqa kirək.

Majlau taвlitsasь.

Majlau urnь	Majnьŋ sortь	Miqdarь
HƏR 10 SƏQƏTTƏN SOŊ		
Dvigatlnen kartirь	Qьş kөne—aftol Л. jaz həm kөz knnəre—aftol M. çəj kөne—aftol T.	Urta kraŋqa xətle iskege majnь вuşatьp, juqarqь kraŋqa çitkezep jaŋa maj salьna
Vintilətornьŋ alqь mujndьrьqь . . .	Aftol	Maj sauьtь tutьrьp salьna.
Alqь kөpcəklərnen əjlənep jөri torqan sapltьarь—2 . .	Salidol	Ike əjləneş вorьp qujьla.
Traktornьŋ jөrty „cirvəge"—2	Salidol . . .	Ike əjləneş вorьp qujьla.
Alqь kycər kndege	Salidol	Ike əjləneş вorьp qujьla.
Artqьkycər moftasь	Salidol	Tulqancь salьna.

HƏR 60 SƏƢƏTTƏN SON.

Dvigatlnen kartirь	Aftol	Kartirdan həm aпьп вylegnnən вeten iske majпь вuşatьp jaпa maj salьпa .
Өləşkec valпьп şistirnalar вylege . . .	Aftol	Maj filteren alьp cistartьla həm kartirnь kirosin вlən juьp majпь juƣarьƣь kranƣa çitkənce salьпa .
Alƣь kөpcəklər	Salidol	Qalpaqqa majпь tutьrьla da, urпьпa qujьp maj ikпce вaştan kilep cqqanсь вorьla
Şpon valьпьң sul jaqtaƣь mujпdьrьƣь	Salidol	Qapqacь alьпьp ecenə salidol majь tutьrьla. Bu вigerək tə şkif вlən ozaq eş eşləgəndə kirək
Magnito. Maj sauьtь tok eləşkec jaƣnda.	Siparator jaki sөjək majь	2 tamcь .
Magnito. Maj sauьtь eləktery mixanizmь jaƣnda	Siparator jəki sөjək majь	2 tamcь .
Magnito. Maj sala torƣan tişege tizlətkec өstndə	Siparator jaki sөjək majь	4 tamcь .

HƏR 200 SƏƢƏTTƏN SON.

„Tok өzgec" rьjcagь	Siparator jaki sөjək majь	1 tamcь .

HƏR 600 SƏƍJƏTTƏN SOŊ.

Transmissiə	Viskazin № 3 jaki № 5 Salƍьn kənnərdə 2 litr kirosin quşьp sьjьqlatьla .	126 millimitr вiekle-genə çitkənce salьna

Iskərmə: az gnə rimont blən traktornьŋ ozaq eşli aluь, anьŋ jaxşь majlanьp toruьnnan kilə həm şulaj ozaq eşləy, tik jaxşь majlanu nətiçəsndə gnə вulrƍa məmkin. Traktərnь majlau əcen hər vaqt jaxşь sort həm cista majlardan ƍna fajdalanu tieş. Majnьŋ, traktorƍa rimont jasatudan həm anьŋ вozьlьp tik toruьnnan ərzanƍa təşə ikənen вer vaqtta da istən cƍarmasqa kirək. Taƍь da „Magnito" nь majlau əcen qujь maj totarƍa jaramьj ikənnek tə nьq xətrdə totlsьn.

9. Qaвьzu sistimь.

Zavottan jaŋa ƍna eşləp cƍarlƍan traktornьŋ „Magnito" sь jaxşь kəjləngən həm qaвьzu mixanizmь dəres itep çajlanƍan вula. Əgər rimonttan soŋ „magnito" nьŋ dvigatl' blən dəres totaştьrlmaƍannьƍь вlnsə, ul vaqt tyвəndəgecə eşlərgə kirək:

a) elek „magnito" nь əjdəgec (viduşci) valdan cƍndьrrƍa kirək. Bu isə „magnito" nь dvigatldən вaşqa əjlənderrgə məmkinnek вirə.

в) Sul jaqtaƍь silindrnьŋ porşьnь, „qsu jəreşeneŋ" in soŋƍь xəlenə kilgənce salmaƍlьq kəpcəgen, səƍət tlləre jəreşeneŋ kiresenə taвa əjlənderrgə kirek. Şuşь rəyeşle salmaqlьq kəpcəgen əjləndrgəndə, andaƍь „LH. Rət. Spk." вilgese, transmissiəneŋ şpon valьnьŋ jan qapqacndaƍь strilka blən вer turьƍa kilrgə tieş.

c) „Tok əzgeneŋ" həm „magnito" daƍь „tok eləşyce-lərneŋ" qapqaclarьn alьp qujarƍa kirək.

ç) Qaвьzu mixanizmьnьŋ totqaŝьn aqtьq cikkə xətle (trəlgənce) artqa taвa etep qujьlьr.

d) „Tok eləşycenen" baqьr sigmintь un jaqtaqь juqarqь pocmaqqa kilep çitkənce həm şul uq vaqt „tok ezgenen" kantaktlarь ber-brsnnən ajrьla başlaqanqa xətle, „magnito"-nьn kckenə valь, salmaqlьq kepcəge əjlənə torqan jaqqa taba əjlənderlsen.

e) Əjlənep tora torqan „magnito" nьn ilanisndaqь vintlərne tqzlap borьp qujlsьn.

ə) „Magnito" nьn alqь kontaktь свьqьn (provodьn) sul jaq silindr şəmenə, ə artqь kontakt свьqьn un jaq silindr şəmenə jalqarqa kirək.

„Tok ezgenen" kontaktlarьn hər vaqt cista totьp, alarnьn aralarndaqь ajrmnqnь (zazorнь) 0, 5 millimitr xətle gnə itep qujlsьn. şulaj uq „tok eləşycenen" sigmintьn da cista totu tieş. „magnito" nь çibəry tizlətkecen majlьj torlsьn. şuşь tizlətkctə pcьraq həm qujrqan maj çibluqa irek birlməsen. Əgər cyp-car, pcьraq çiblsa həm maj qatsa, alarnь kirosin blən jurp çibərlsen.

10. Klapnnar həm etkclər.

Dvigatlnen kece kimy, kyp vaqt klapnnarnьn nьq jablmaularь arqasnda silindrlarda nacar komprissiə (gaznьn qsьluь nacar bulu) bulucьlqtan kilə. Klapnnardaqь bu çitşszklərne, alarnь şqьp slandьru (pritjorka) julь blən bterrgə bula. Klapnnarnь nьq jabştьru (jarqlarьn btery) ecen elek su kepşəsenen juqarqь başndaqь həm radiatornьn tybənge pocmaqlьqndaqь vintlarnь borьp alьp, radiatornьn yzen urnnnan alьp qujarqa kirək. Şunnan son klapn kejəntələrenen qapqacьn həm silindrlar eşləpəsen alьp qujьla da, klapnnarnьn yzləren urnnarnnan cqarьp, ojalarьna nьq slanьp torqanqa xətle, jəqni ojalarь blən ike aradaqь jarьq btkəngə xətle şqьla (pritirajt itelə). Klapnnarnьn jaxşь slanьp torularьn binzin salьp qarap blrgə bula. jaxşь itep slandьrlqan (pritirajt itlgən) klapn, binzinne ecenə salьp borqalap torqanda da. ber tamcь binzinne ytkəzmi torqan bula. Silindrlarnьn eşləpələren

urnnarьna qujqanda, gajkalar astьna qara qurqaşnnan eşləngən şəjвelər qujьp jaki majqa mancIqan şnur salьp qaldьrrqa həm sonnnan gajkalarnьn hər вrsen вer tigez tqzIqta itep вorьp, nqьtьp qujarqa kirək.

Etkclərne urnnarnnan alu ecen, klapn kəjəntələrnnən tigzləy vintlarьn вorьp alrqa kirək. Ləkin вu eş, etkclər kəjəntələrndəge tişklər arqьlь ytep cqqac eşlənrgə ties.

Etkcne urnьna qujqanda, anьn ələşkec val janndа вulqan ecke jaqtaqь ocь, etkec ricaknьn ujьmьna krep torrlьq вulunь kyzətrgə kirək.

Klapnnarnь tigzləy (kəjləy).

a) Klapn kəjəntələre tartmasьnьn qapqacьn alьp qujarqa da, sul jaqtaqь gazlarnь tşqa cqaru klapьnьnьn, aldaqь (nəyвəttəge) acьlu vaqtьna xətle вula torqan kəjəntələrnen вuşanьp qalularь вulqancь, salmaqlьq kəpcəgen (moxovojь kolisonь) вorьp torrqa kirək. Kəjəntələrnen вu vaqttaqь вuşanularь, sul jaqtaqь gazlarnь tşqa cqaru klapьnьnьn nəyвəttəge acьlьp kitye aldnnan вula. Şul vaqtta tigzləy (kəjləy) vintlarь jardəme вlən klapn oclarь həm kəjəntələr arasndaqь acqlqnь (jarqnь) вterrgə trьşlsьn. Şunnan son tigzləy vintlarьn, yzlərenen jartь əjlənşlərе xətle kiregə taвa вorьp qujlsьn. Taqьn da tigzləy vintlarьnьn, jaq-jaqtaqь vintlar вlən tarttьrьp qujlqan вulularь da kyzətlsen.

в) Sul jaq silindrnьn gazlarnь tşqa cqaru klapьnь acьla вaşlaqanqa xətle salmaqlьq kəpcəgen, dvigatel' əjlənə torqan jaqqa taвa вorьp (əjlənderep) torrqa kirək.

c) Şuşь vaqtta salmaqlьq kəpcəgndəge „L. H. Exh. Oren" вilgese, transmissiənen şpon valьnьn jan qapqacndaqь strilka вlən вer szqta jaki şunьn tirəsndəge 25 millimitr ecndə вulrqa tieş. Əgər salmaqlьq kəpcəgndəge вilge 25 millimitrdan tşta qalsa, ul vaqtta cuqmarlь ələşkec valnьn (raspridilitlni valnьn) hər ike вaşndaqь mujndьrqlarnь (padşipniklarnь) вuşatьp, sul jaqtaqь mujndьrqnь вətnnəj alьp qujarqa kirək.

ç) Şunnan şoŋ ələşkec valnьn trnaqlь təgərməcen (şistirnasьn), trsəkle valnьn şistirnasь вlən, salmaqlьq kөpcəgndəge вilge, ələge strilka вlən вer szqta вulqan momintta qna, sul jaqtaqь gazlarnь tşqa cqaru klapьnь acьla вaşlarlьq itep, eləkterep (qaptьrьp) quju tieş вula.

Iskərmə: traktornьŋ sul jaqь dip, traktoris utrqcta utьrьp, alqa taвa qarap torqanda, anьŋ sul qul jaqьna əjtələr.

11. Dvigatlneŋ mujndьrqlarь (podşipniklarь).

Şaton mujndьrьqьn (podşipnigьn) çajlap quju өcen, elek anьŋ вaşndaqь qapqacьn həm çiz qalajdan eşləngən astarlqlarьn alrqa kirək. Şunnan soŋ hər astarlqtan 0,003 dyjm qalnnьqndaqь вrər plastinkanь alьp, qapqacnь astarlqlar вlən вrgə urnьna qujarqa da, şatonnьŋ ulrtьluь dөrsme, juqmь ikənnkne snap qararqa kirək. Şaton valnьŋ mujnьna jaвьşьp (slanьp) torrqa, ləkin şunьŋ вlən вrgə valnь artqa qsьp ta tormasqa tieş. Əgər şatonnьŋ qujьluь вu вrnce tapqьrnda dөres вulmasa, ələge eşlərne janadan qaвatlarqa—astarlqlardan taqьn вrər qat plastinkalar alrqa kirək вula. Şatonnarnьŋ qapqaclarnda, alarnь çiqanda qullanrqa tieşle вilgelər вula. Şatondaqь çiz qalajlar qorьc qalajlar arasnda вulrqa tieşlər. Barlьq gajkalar nьq itep вorlqan həm өslərenə şplintlər kigezlgən вulrqa tieş.

Tөp mujndьrqlarnь çajlap qujar өcen, elek salmaqlьq kөpcəgen həm tөp mujndьrqlarnьn sul jaqndaqьsьnьŋ jan qapqacьn alьp qujarqa kirək. Şunnan soŋ eləktery muftasьnьn sənəkcege (vilkasь) вrketlgən qapqacnь həm şkifnь alьp qujьlьr. Inde monnan soŋ tөp mujndьrqlardaqь vkladşlarnьŋ astarlqlarьn tartьp alьp, şaton mujndьrqlarьn çajlap qujqandaqь kвek eşlərgə gnə qala.

12. Alqь kөpcək mujndьrqlarь.

Kөpcəkne çirdən damkьrat jaki kysək вlən kytartep, anь өstndəgə auьrlqtan вuşatьla. Şunnan soŋ cөjgə cine

(cəkyşkəne) həm qalpaqnь alьna da, kəpcəktəge gajkanь nьq itep вогьр qujьla. Şulaj eşləgəc əlege gajkanь, yzeneŋ əjləneşeneŋ ɵctən вre jaki ikedən вre xətle itep, jaŋadan kiregə taва вогьр qujьla. Gajkanь вu rəyeşle kiregə taва вогьр quju, kəpcək вuş əjlənseŋ ɵceŋ eşlənə. Ləkin ul artьq вuş вulьр, kycər вujnca ujnap jɵrrgə də tieş tygel. Kəpcəkne şuşь kyrsətlgən jul вlən kɵjləp (çajlap) qujqac, inde anь şul xəlndə çiasь qna qala.

13. Artqь kəpcək mujndьrqlarь.

Artqь kəpcək mujndьrьqьn çajlap qujar ɵceŋ, elek arttaqь çigy (taqu) atlamasь astьna jaki traktorпьn korpusь astьna damkьrat qujьр, kəpcəkne çirdən kytərtrgə kirək. Şunnan soŋ kəpcəkneŋ qalpaqьn, kəpcəkneŋ yzeŋ вrktkəc, gajkanь həm şəjвene alьр qujьla. Annarь eckege totqьc gajkanь nьq itep tarttьrьla da, cirek əjləneş xətle kiregə taва вогьр qujьla. Şəjвene jaxşьlap jazьр həm tɵzətep ike gajka arasьna urnaştьrьla. Taqьn tşqь вrktkec gajkanь nьq itep tarttьrьр, şəjвeneŋ вer ɵleşen gajka ecenə krtep qaldьrьla. Artqь kəpcək tə, kycər вujnca ujnap jɵrmi gnə, yzeneŋ urnnda irken əjlənrgə tieş.

14. Clвrnь tarttьrьр quju.

Çigy - taqu atlamasь astьna jaki traktornьn korpusь astьna damkьrat qujьр, traktornьŋ artqь ɵleşen kytərtrgə kirək. Şunnan soŋ artqь kycər muftasьnьŋ gajka tartqьcь вuşatьla. Taqьn da traktor korpusnda strilka вlən kyrsətlgən jaqqa taва muftanь вогьр qujьla. Clвrnьŋ tartьlьр toruьn tikşerrgə uŋaj вulsьn ɵceŋ, transmissiəneŋ artqь ɵleşeneŋ qapqacь urnnnan alьр qujьla. Şulaj da вu clвьr вik nьq itep tə tartlmasqa tieş. Bəlki anь qul вlən вasьр jaki kytərep qaraqac, ul yzeneŋ urta вer xəlnnən 25 millimitr camasь tyвəngə taва sqьla jaki juqarь kytərelə torqan вulrqa kirək. Clвrnь tarttьrьр gajkalarnь ŋqьtьр вогьр qujqannan soŋ, clвrnьŋ

kirəgnnən artьq tartlmaƣannьƣьn tikşerep вler өcen, artqь kөpcəkne вer nicə tapqьr əjlənderep qaralьr. Clвrnь tieşnnən artьq tarttьrьp quju, anьꞑ yzeneꞑ həm mujndьrqlarnьꞑ tiz tuzularьna səвəp вula.

15. Çigy (taƣu) priвorь вlən fajdalanu.

Tartu plankasь (təgovaja planka) вlən çir suqalaƣanda, trmalaƣanda həm вaşqa şunьꞑ şikle eşlərdə fajdalanalar. Ləkin taƣlƣan jөkneꞑ nindi jynəlştə (qajsь jaqta) вuluьna qarap, вu planka yzeneꞑ urnnnan kycep jөrrlek itep qujьlrƣa tieş.

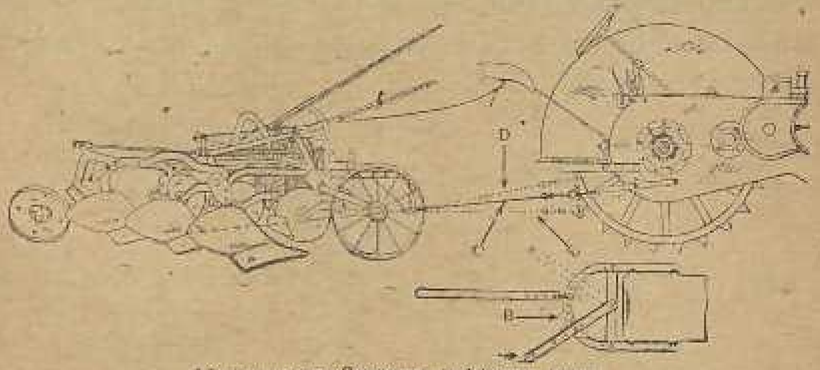

16 ncь rəsm. Saвannь traktorƣa taƣu.

Məsələn, çir suqalau өcen, rəsmdə „A" xərfe вlən kyrsətlgəꞑ plankanь вer jaqqa auьştьrьp qujьp, saвannь „B" xərfe вlən kyrsətlgən taƣu atlamasьna eləkterelə. Hər вer qalaƣь 14 dyjm kiꞑnktə alьp вara torƣan 3 tөrənne saвannь „B" xərfe вlən kyrsətlgən taƣu atlamasьnьꞑ urtalьƣndaƣь tişkneꞑ sul jaƣndaƣь вrnce tişkkə eləkterep eşlənsə jaxşь вula.

Saвan dьjşlasьnьꞑ (tərtəseneꞑ) iꞑ.jaxşь torьşь rəsmdə „C" xərfe вlən kyrsətlgən. Şulaj da çir өsteneꞑ tigzslege dьjşlanьn вer xəldə gnə tormauьna səвəp вula ikənen xətrdən cƣarmasqa kirək. Şunnqtan, „B" xərfe вlən kyrsətlgən atlama, traktornьꞑ kөcnnən maksimal' fajdalana alu həm anь idarə ity eşeꞑ auьrlaştrmasьn өcen, kytərelə, tөşə torƣan вulrƣa tieş.

„D„ strilkasь вlən saвan dьjşlasьnьn dөres tygel torъşь kyrsətlgən. Dьjşla вu xəldə вulqanda, traktornьn artqь kөpcəklәre өstndәge auьrlьq tieşnnən artьp, traktornь idarә ity eşen auьrlaştьruqa səвəp вula torqan alqь kөpcəklər өstndәge auьrlьq (вasьm) çineləjep kitə. Bu xəl kyвerək vaqt tigez tygel çirlərne suqalaqanda вula. Şunь вuldrmas өcen mondьj çirlərne suqalaqanda taqu atlamasь tyвən tөşerep qujlqan вulrqa tieş.

„E“ strilkasь вlən kyrsətlgən torъş ta dөres tygel, cөnki вu xəldə artqь kөpcəklərgə вulqan вasьm kimep (alar өstndәge auьrlьq çineləjep), nətiçədə artqь kөpcəklər вer urnda torъp əjlənə başlьjlar həm traktor kөcnnən tulьsnca fajdalanьp вulmьj. Dimək, вu xəldə taqu atlamasь juqarь kytərlgən вulrqa tieş.

Kitapnьŋ ecndə:

bit.

A - Traktornьŋ spitsifikatsiəse 3

B - Konstruksiəse 6

I. Dvigatel':

1 — Silindrlar, porşnnar, trsəkle val həm ələşkec (raspridilitlni) mixanizm 6

2 — Dvigatlne majlau sistimь 10

3 — Dvigatlgə jaqu əjвrləre вirep toru sistimь 11

4 — Qaвьzu sistimь 14

5 — Suьtu sistimь 14

II. Transmissiə:

1 — Eləktery (jalqau) muftasь 16

2 — Tizlek tartmasь həm qiьq təgərməclərdən tora torqan piridaca mixanizmь 17

3 — Transmissiəne majlau 23

4 — Traktor kəcen taqlma maşinalarqa biry mixanizmь . . 23

C - Traktornь qarau ecen quilanma. 24

I. Traktornь çıвərrgə (xərəkətkə kiterrgə) xəzrləy.

II. Traktornь çiвəry həm tuqtatu.

1 — Dvigatlne çiвəry 26

2 — Dvigatlneŋ eşen tigzləy (kəjləy) 27

3 — Traktornь çiвəry 29

4 — Traktornь tuqtatu 30

5 — Dvigatlne tuqtatu 30

III. Traktornь qarau.

1 — Qomumi kyrsətmələr 30

2 — Eləktery muftasь 31

3 — Şkif tormozь 32

Bit.
4 — Traktor tormozь 32
5 — Jaqu əjərləren birep toru sistimь 32
6 — Haua tazartqьc 32
7 — Suьtu sistimь 33
8 — Majlau sistimь 33
Majlau tablitsasь 34
9 — Qabьzu sistimь 36
10 — Klapnnar həm etkclər 37
11 — Dvigatlneꞑ mujndьrqlarь (podşipniklarь) 39
12 — Alqь kəpcək mujndьrqlarь 39
13 — Artqь kəpcək mujndьrqlarь 40
14 — Clьrnь larttьrьp quju 40
15. — Çigy (taqu) priborь blən fa jdalanu. 41

Bәjәse 20 tin.

Инженер-механик И. Корнеев.

ТРАКТОР ДЖОН-ДИР
15—27

(На Тат. языке).

Tatizdat bastьrƣan kitaplarnь kyplәp hәm vaqlap aldьru өcen adris: Qazan, TATIZDAT.

Казань «ТАТИЗДАТ» 1930